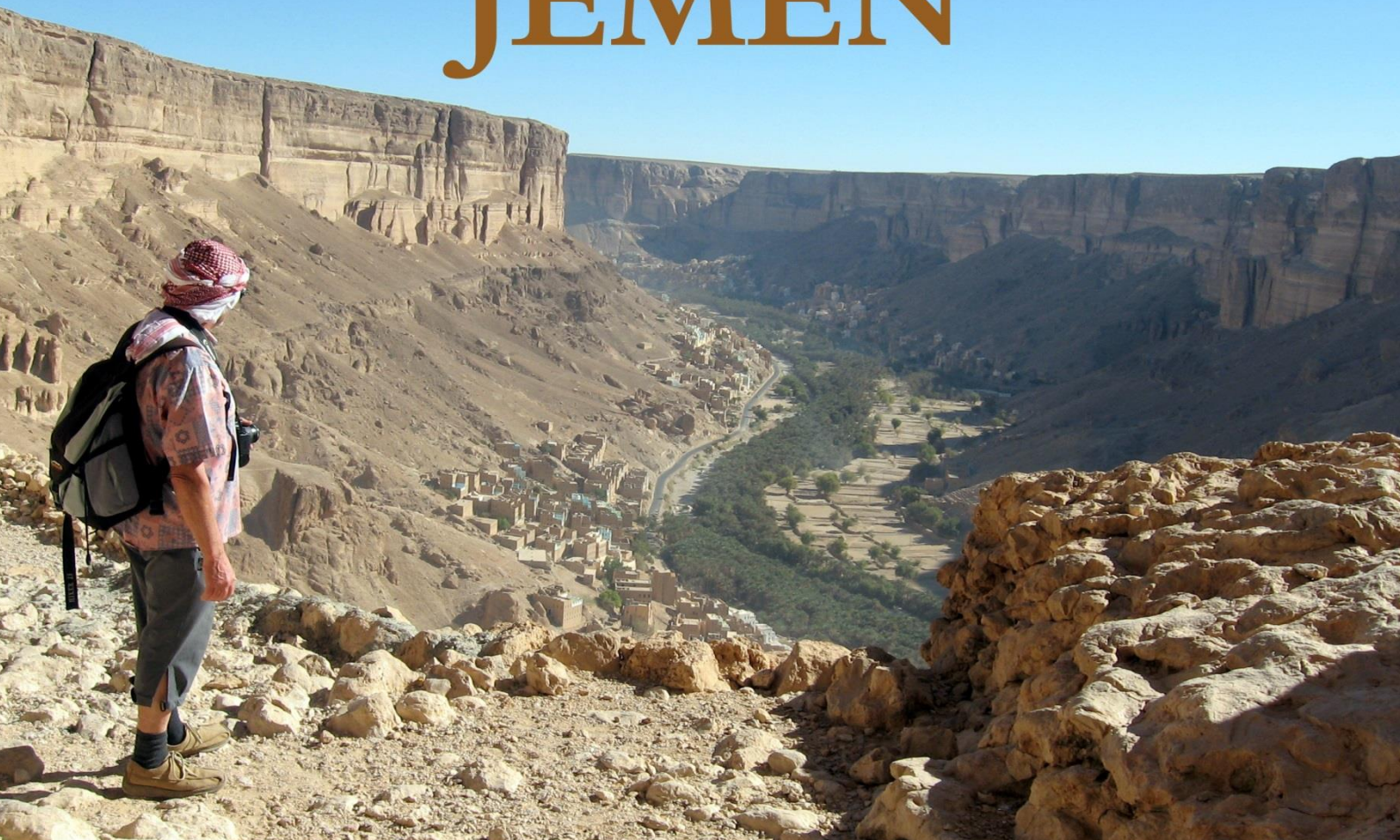

JEMEN

JEMEN

Na štiriindvajsetdnevno potovanje smo se odpravili 23. februarja 2007.

S potovanja po Jemnu, kjer tudi orožje utihne, ko popoldne moški žvečijo kat, so nam ostali v spominu lepi dnevi, ki se jih želimo ob branju tega prispevka podrobneje in bolj živo spominjati, predvsem lepote tako nove in nenavadne dežele kot ljudi, ki so nam znali dati toliko lepega.

Nekaj splošnih geografskih in zgodovinskih podatkov

GEOGRAFSKI POLOŽAJ IN NARAVNE ZNAČILNOSTI

Jemen leži na skrajnem jugovzhodnem delu Arabskega polotoka, med Rdečim morjem in Adenskim zalivom, delom Indijskega oceana. Ob obali Adenskega Zaliva se razprostira obalna ravnina s posamičnimi reč-

nimi oazami, ob Rdečem morju pa ravnina Tihama.

Nad Tihamo se s strmim robom dviga jemensko višavje z najvišjim vrhom Gabal an-Nabi Šu'ayb, visokim 3760 m. Med višjimi gorovji so na nadmorski višini 2000–2600 m poseljene planote in kotline. Na vzhodu se višavje prek obsežnih ravnin zlagoma spušča proti puščavi Ramlat Al. Sabatin, ki je južni del velike arabske puščave Rub' al-Khali.

Podnebje je tropsko puščavsko; na obalnih ravninah ob Rdečem morju je zelo vroče in soparno, v višavju pa so temperature zaradi višine nižje, za bivanje prijetnejše. Padavin je nekaj več v Jemenskem višavju, drugod zelo malo. Stalni vodni tokovi so v višavju redki, drugod občasni. Najrodovitnejša tla so na rečnih napolavinah na dnu dolin (v vadijih). Gozda in grmičevja je

malo, medtem ko polpuščave in puščave sestavljajo okoli dve tretjini jemenskega ozemlja.

KRATEK ZGODOVINSKI VPOGLED

Iz zgodovine je znano, da je Jemen eno izmed najstarejših naseljenih območij na svetu, saj so na njegovem ozemlju našli kamnita orodja iz stare kamene dobe, paleolitika. O zadnjih 3000 letih pa obstajajo tudi pisni viri.

V antičnih časih so območje na jugozahodnem delu Arabskega polotoka imenovali »Srečna Arabija« (Arabia Felix). Tu je bilo pred več kot 3000 leti nekaj bajno bogatih držav. Med najbolj znanimi sta Saba in sve-topisemska zgodba o kraljici Bilkis, ki je z bogatimi darovi v Jeruzalemu obiskala kralja Salomona. Karavana kamel je od Mariba, glavnega mesta Sabe, do Jeruzalema potrebovala približno sedemdeset dni. Bogastvo teh držav je izviralo predvsem iz izvoza kadil, ki so jih na veliko žgali v templjih od Mezopotamije do Egipta. Še danes rastejo na območju Hadramauta drevesa, iz katerih pridobivajo dišečo smolo, v hebrejščini imenovano mira. Blagostanje teh držav je začelo pojemati z vdorom Rimljanov in se izničilo v šestem stoletju z uničenjem velikega maribskega jezua. Zajezena voda s tega jezua je v sušnem delu leta poplavljala obširna polja in omogočila obilno žetev.

Pred prevlado islama v sedmem stoletju sta se na jugu Arabskega polotoka širila judovstvo in krščanstvo. Danes o nekoč cvetoči civilizaciji pričajo samo še ostanki templjev boginje sonca in boga meseca ter ostanki zapornic starega maribskega jezua. Večina prebivalstva se je zaradi spremenjenih življenjskih pogojev od tu umaknila v vadije (hudourniške struge) in v težko dostopno gorovje, kjer samozadostno še danes živijo v kamnitih ali z ilovico zgrajenih hišah.

DRŽAVNA UREDITEV

Jemen je bil razglašen za republiko 22. maja 1990. Sana je od tedaj politična prestolnica države, Aden pa ekonomska.

Plemenska ureditev je temelj jemenske družbe. Plemen je na stotine in se združujejo v plemenske zveze. Najvplivnejša plemenska zveza je Hašid, ki zagotavlja državni voditeljski kader. Sicer pa so arabsko govoreči Jemenci še vedno močno povezani v tradicionalni plemenski sistem. Med etničnimi skupinami v družbi zasledajo najvišji položaj Zaidi.

OSNOVNI DEMOGRAFSKI PODATKI

Ob popisu prebivalstva leta 2012 je na 527.970 km² površine živelo 24.771.800 ljudi, poselitvena gostota pa je znašala 44,70 preb./km², od tega je bilo več kot polovica otrok, mlajših od petnajst let. Rast prebivalstva je v Jemnu med najhitrejšimi na svetu. Čeprav se rod-

nost počasi zmanjšuje, umirja, se naravni prirastek zaradi znižanja smrtnosti povečuje.

Po veroizpovedi je 60 % sunitskih muslimanov, 39 % šiitskih muslimanov – zaidov in 1 % šiitskih muslimanov – izmailcev, drugih veroizpovedi, judov, kristjanov in hindujcev, je zanemarljivo malo. V Jemnu živi uradno okoli 100.000 beguncev iz Somalije, neuradno še več.

Jemen je v letu 2013 ustvaril 35,95 milijarde USD bruto domačega proizvoda, na prebivalca pa 1473 USD, kar ga uvršča med najrevnejše države sveta.

TURIZEM

Zadnjih nekaj let postaja Jemen vse zanimivejši za turiste. Z gorami, puščavo in obalo ter z zgodovinskimi kraji – tudi pod Unescovo zaščito – je zelo atraktiven. Posebej sta zanimivi arhitektura in gradnja stavb, ki se od pokrajine do pokrajine razlikujeta.

Da ne prihaja do ugrabitev tujih turistov, poteka potovanje po deželi pod strogo kontrolo policije, vojske in tudi beduinov. Na več krajih eni ali drugi spremljajo turiste.

Zasradi morebitnih ugrabitev je vojska ali policija na več mestih naizmenično spremljala tudi nas.

KAT KOT SOCIALNA DROGA

V goratem delu Jemna so nekoč pridelovali prvo kavo na svetu. Ko so njene sadike pretihotapili drugam, se je pridelava kave zmanjšala. Kavo je nadomestil kat (Catha edulis), zimzeleni grm, visok 3–7 m. Kadar ga gojijo v ugodnih razmerah, lahko doseže tudi do 15 m višine. Kat so najprej gojili v Keniji, Somaliji in Etiopiji, toda nikjer ni dosegel tolikšne kakovosti kot v goratem predelu Jemna. Najpomembnejša lastnost kata je, da je postal socialna droga, ki združuje ljudi. Žvečijo ga v skupinah, posebej moški, posebej ženske. Žvečijo sveže liste zgornjih, mehkejših izrastkov. Cenjen je kot blago poživilo, ki povečuje vzdržljivost. Zaradi teh lastnosti cenijo kat kot zeleno zlato. Da je res tako, nam je dokazal tudi naš voznik džipa Ali, ki je vsako popoldne ob žvečenju kata prepeval, bil bolj potrpežljiv in dobrovoljen, ob tem pa mu zbranost in previdnost nista pustili.

ŠE NEKAJ ZANIMIVIH PODATKOV

V gorovju Haraz živijo ljudje v kamnitih srednjeveških gradovih in citadelah. Vadi Hadramaut je poln stolpnic iz blata, puščavski beduini pa živijo v šotorih v nižinski Tihami ob Rdečem morju, kjer stojijo prave afriške kolibe iz palmovih debel in listja. Moški hodijo gizdalin-sko oblečeni v krila, z džambijami (noži) in mobilni telefoni za pasom ter z brzostrelko na rami. Žensk v javnosti skorajda ni videti, če že, pa so od glave do peta pokrite s črnimi oblačili – samo velike temne oči žarijo

skozi tanko režo. Če si med delom na polju nadenejo še visok konicast slamnik, pa se že skoraj počutiš kakor med čarovnicami v Slivnici nad Cerkniškim jezerom. A tudi ženske se danes šolajo in vključujejo v družbo. Kljub temu smo slišali, da je bila na zadnjem izboru za Jemenko leta imenovana Slovenka, ki že dolga leta živi v državi in je bila med drugim direktorica tamkajšnje banke. Orači z grbastimi bivoli in lesenim ralom orjejo skrbno negovana terasasta polja. Ko človek nabira velike pisane školjke, se na dolgih peščenih plažah ob Indijskem oceanu srečuje samo z rakovicami.

Ko na višini več kot 2000 m stopiš iz avtomobila, brčneš v kupe okamnelih školjk. Proti večeru hodijo moški z ogromno bulo kata v ustih, da jim eno lice belo štrli iz rjavega obraza. Prijazno te povprašajo, kako ti je ime in od kod si, včasih hočejo vedeti, ali maraš Američane in Izraelce. Kupi otrok s kričanjem »sora, sora« zahtevajo, da jih fotografiraš. Tudi moški s svojim orožjem radi pozirajo.

Nahraniš se že za 50–100 rialov (1 EUR je 293,51 riala), sladek čaj pa stane 10 rialov. Za zajtrk ti postrežejo s fižolovo čorbo. Glavno hrano predstavljajo riž, pečen piščanec, jagnjetina in zelenjavna čorba ter seveda dober »hops«, kot pravijo kruhu, ki ga sproti mesijo pred teboj in spečejo v okrogli, vodnjaku podobni peči. Včasih sveže pečenega zmeljejo in ga postrežejo k hrani kot nekakšne mlince. Obcestne okrepčevalnice so videti kot »menza pr' korit'«. Plinski plameni švigajo do stropa, ogromen kotel riža pa stoji visoko na podstavku; v enem kotu pečejo »hops«, v drugem brbota čaj, v tretjem se vrtijo piščanci. Jejo na tleh z rokami. Tujcu izjemoma pogrnejo mizo s časopisom in lahko dobi tudi malago, kot pravijo žlici. Pripravljajo okusne sadne sokove iz manga, papaje ali pomaranč. Slaščice so orientalsko sladke. Imajo tudi dober jogurt, poimenovan zabadi. Edina stvar, ki občutljivega popotnika na začetku moti, so kupi smeti in vrečk, odvrženih na več krajih. A za to niso toliko krivi sami, kot je kriv prodor civilizacije v obliki plastike, stekla in pločevine. Jemenci so stoletja metali na tla organske odpadke, ki so jih nato požrle ovce, koze ali kamele, zato se le s težavo navajajo na zabojnike, ki so v večjih naseljih že postavljeni. A tudi to ne zaleže, saj odpadki nato končajo v jarku zunaj kraja, veter pa jih raznese še dalj, vse naokrog, da so osamljeni grmi videti kot cvetoča drevesa želja. V nasprotju z zunanjim okoljem pa je notranost hiš urejena in čista. Jemenci imajo namreč poseben odnos do bivanja in uživanja. Radi posedajo na blazinah v udobnih mafražih in ob tem razpravljajo s polnimi usti katovega listja, pa tudi pojejo in zaplešejo.

Večino cest med glavnimi kraji že pokriva asfalt, na njih pa so tudi že globoke luknje. Prvi hip dobiš vtis, da na cestah gospodarijo poltovornjaki ali terenska vozila

neznane znamke Toyo ali Yota. A kmalu spoznaš, da je v resnici le del napisa zadaj prekrit z registrsko tablico. Toyota je zakon, saj druga vozila niso kos strmim gorskim makadamom, suhim rečnim strugam in puščavskim sipinam. Ni rečeno, da imajo vsi vozniki vozniški izpit, saj je mogoče videti tudi še ne desetletne dečke, ki po neznanskih strminah na poltovornjakih prevažajo po dvajset vaščanov. Avtomobilov ne vzdržujejo. Če kaj odpove, se najprej malo zamislijo in posvetujejo, nato pa s skupnimi močmi odpravijo okvaro. Avtomobilski servisi so običajno kolibe iz lesa ali pločevine. Bencinske črpalke so videti le malo bolje. Ko v džipu nenadoma zasveti oranžna lučka za zračni filter, naslednji dan pa še rdeča za elektriko, se nihče ne sekira. Avtomobilski plašči so večinoma brez profila in se vozijo z njimi, dokler ne razpadejo. Ob cestah leži na kupe strganih pnevmatik vseh mogočih velikosti. Vozi jo z odprtim oknom ter se sporazumevajo z rokami in trobljo. Radi preHITEVAJO čez polno črto in v škarje. Kadar pride do prometne nesreče, pa je pokol. Eno izmed takih nesreč je na začetku aprila povzročil prevrtnjen tovornjak, ki so mu odpovedale zavore tik pred naseljem. Med drsenjem je zmllel vse pred seboj. Prvi dan so poročali o sedmih mrtvih in šestdesetih ranjenih, kasneje je umrlo še petnajst ljudi. Najslabše so jo odnesli prodajalci kata v svojih tesnih lopah. Za prvi vtis o deželi poskrbi že taksi na sanskem letališču, ko voznik prastarega peugeota stakne tri žičke pod volanom in motor zahrumi. Turiste po deželi prevažajo toyotini land cruiserji, ki jim vozniki pravijo Monika. Na strehi je vsa oprema za taborjenje, potnike s prtljago pa stlačijo v notranost avtomobila.

Najbolj zabavno je, ko policist v spremljevalnem vozilu po zvočniku na cesti nenehno dela red. Policisti si včasih krajšajo čas s streljanjem v zrak. Brzostrelke in težke strojnice je sem in tja slišati tudi ponoči. A hrupa ne gre vedno pripisati svatbi, včasih se ponoči spopadeta sosednji hribovski plemeni in se obstreljujeta toliko časa, dokler ne zmanjka streliva. V glavnem mestu Sana nihče ne hodi naokrog s strelnim orožjem, zato te toliko bolj presune prvi prizor na podeželski tržnici. Vsi domačini imajo prek ramen obešene brzostrelke ali puške, kakšen celo dve. Pravi »Rafal City«! V naslednjem kraju te oboroženci že manj motijo, čez nekaj dni pa se veselo fotografiraš z njimi. Na skrivaj so s pištolami oboroženi tudi nekateri vozniki, ki prevažajo tuje turiste.

Pravo nasprotje doživiš na obali Rdečega morja, kjer se sopara ne poleže vse do jutra. Zato pa uživaš v dolgi jutranji vožnji po plažah ob pogledih na flaminge, ki stojijo v plitvi vodi. Za zajtrk se priležejo slastne ocvrte ribe na ribji tržnici v Al Hudajdi. Toliko rib na kupu zlepa ne vidiš. Velike morske pse dovažajo kar z vozovi. Iz trebuchov pisanih ribiških čolnov prihajajo množice veli-

kih rdečih, rumenih in drugih rib, ki jih ribiči kriče ponujajo kupcem, medtem ko oslički dovažajo bloke ledu.

Pravi hoteli so v Jemnu redki, kar je dobro, saj je zato v vsakem malo večjem kraju tradicionalni funduk, ki je v družinski lasti. Sprejmejo te kot osebnega gosta. Razvajajo te s sladkim čajem in okusno hrano, zraven pa ob divjem ritmu bobnov plešejo plemenske plesne z džambijami v roki. V Manakhi te razvneti domačini potegnejo celo v nori ples, ki se ne konča hitro. Med daljšim bivanjem v deželi kmalu spoznaš, da plesi niso namenjeni delu folklorne ponudbe za turiste, temveč spadajo med običajna vsakdanja opravila moških, ki pri tem neizmerno uživajo. Še posebej ob petkih, ko je muslimanski dan počitka, ko se odvijajo tudi poroke, vsepovsod srečuješ bobnarje in plesalce z džambijami. Džambija je obvezni del moške osebne opreme, a nož po navadi nima uporabne vrednosti, saj je izdelan iz pločevine in rezilo ni ostro. Vtaknjen je v okrašeno zakrivljeno nožnico, ki tiči za širokim izvezenim pasom. Kadar pride do spora med dvema pripadnikoma plemena, oba obredno izročita svoji džambiji lokalnemu šejku, ki nato o zadevi razsodi.

Najmanj teden dni se spleča preživeti v severnem pogorju Haraz, približno 3000 m visoko, kjer kraljuje 3760 m visok Džabal an-Nabi Šuajb, ki pa zaradi vojaških naprav žal ni dostopen. Zato pa se pod vodstvom domačinov lahko vsak dan dolge ure sprehajaš med kamnitimi gradovi in citadelami, terasastimi polji ter po barvitih kanjonih, ki jih je voda s časom izdolbla v trdo kamnino. Iz utrjenega gorskega mesteca Šahara se prek kamnitega mostu nad prepadom spustiš v dolino. Povsod te pozdravljajo zdravi in zadovoljni otroci z velikimi rjavimi očmi ter s koničastimi kapicami, spominjajočimi na palčke.

Telekomunikacijsko omrežje je v Jemnu dokaj dobro razvito. Povsod so satelitske antene, tudi na slamnatih in kamnitih kočah. Z njihovo pomočjo spremljajo državne televizijske programe ali katarsko Al Džaziro in druge arabske programe, pa tudi CNN. Večinoma vrtijo arabsko zabavno glasbo, kjer besedila obvezno vsebujejo besedo habibi (po naše najbrž ljubica oziroma dragica). Fiksna telefonija je razvita v večjih mestih, kjer je tudi več telefonskih govorilnic. Mednarodne zveze so izvedene prek satelitov Intelsat, Intersputnik in Arabsat. Mobilna telefonija pokriva skoraj vse državno ozemlje, tudi gorate predele in puščave. Aparati so prilagojeni za arabsko pisavo. Slovenski mobilni telefoni tu delujejo normalno. Občasno lahko pride do izpada mobilnih telefonskih zvez, predvsem kadar želijo oblasti preprečiti taktično sporazumevanje pri strelskih spopadih med sptimi plemeni. Internetne lokale je videti v glavnem mestu Sana, pa tudi v Taizu in nekaterih drugih večjih mestih. Poštni uradi so skoraj pov-

sod, a lokalne dostave ni. Prebivalci dvigajo pošto v poštnih predalih. Mednarodni poštni promet je zanesljiv. V prodaji so lepe in vsebinsko bogate razglednice in znamke.

Dežela je dve uri pred našim časom, pri čemer potovanje do tja traja dobrih štiriindvajset ur. Vendar pa je vredno prestati kalvarijo avtobusnih in letalskih prevozov ter obiskati Jemen, šepreden bodo tamkajšnji prebivalci dokončno podlegli mamljivim »pridobitvam« za hodne civilizacije in bodo džambije zamenjali s kravatami.

ODPAVIMO SE NA POT

Polni pričakovanja smo z brniškega letališča odleteli ob 15.30. En dan smo morali preživeti v Istanbulu, saj neposredne povezave do Sane nismo imeli. Poznopoltdanski Istanbul nas je pričakal tako mrzel, da takšnega dne v tej zimi pred odhodom na pot še nismo doživeli. Ker smo naslednji dan s Turkish Airlines nadaljevali let do Sane, so nam na letališču priskrbeli pre-

Veter nas je prepihal do kosti in strupen mrz nas je ohlajal, a vseeno smo se sprehodili po živahnem Istanbulu

nočišče in prevoz do hotela Anka. Hotel je bil skromen, a prikupen; imeli smo vse, kar smo potrebovali.

Veter nas je prepihal do kosti in strupen mrz nas je ohlajal, a vseeno smo se sprehodili po živahnem Istanbulu, polnem življenja, vabil v restavracije, trgovine in slaščičarne. Vroč jabolčni čaj in sirov burek sta nas nekoliko ogrela, dobra volja pa je naraščala, saj je bilo potovanje še v celoti pred nami.

Zjutraj je rahlo pršelo, temperatura je bila okoli 0 °C. Ker je močno pihalo, smo si oblekli vsa topla oblačila, ki smo jih imeli s seboj, saj smo nameravali preživeti en dan na prostem. Od hotela smo se odpravili peš proti kulturnemu centru Istanbula, ki je oddaljen približno eno uro in pol hoda. Na prvem nadhodu čez cesto za pešce smo opazili prezeblo žensko; bila je bosa, slabo oblečena in z iztegnjeno roko, ki je prosila za miloščino. Že smo šli mimo, ko se je oglasila Angelčina vest in je rekla: »Kje je dobro delo za danes!« Davno je že

sklenila, da bo vsak dan vsaj enemu revnemu ali prizadetemu človeku kaj podarila. Evra se je ženska razveselila in se veselo nasmehnila, saj je vedela, da ta dan ne bo lačna. Ob vprašanju, koliko je ženska podarila, mi je Angelca odgovorila: »Naj ne ve levica, kaj dela desnica.« Seveda samo takrat, ko gre za darove.

Že močno premraženi smo vstopili v Modro mošejo, blagodejni sveti prostor za muslimane, pa tudi za nas – le v noge nas je zeblo, saj smo po mošeji hodili bos. Nadaljevali smo z ogledom Aya Sofye, nekdanje pravoslavne cerkve, kasneje mošeje, sedaj muzeja. Tako enkratna gradnja, veličastna arhitektura, da v tišini kar »duša zapoje«. Nekaj krščanskih mozaikov je v njej še ohranjenih: Marija, Jezus in nekaj svetnikov, pa še cesar in cesarica sta naslikana v zlati bleščavi. Kljub debelim zidovom je v muzeju Aya Sofya zelo mrzlo.

Morali smo na toplo, prav tako je bil čas za kosilo. V spominu sem imel dobre čevapčiče izpred nekaj let,

V starem delu mesta Sana navdušuje s svojo arhitekturo

zato sem želel v isto prodajalno, ki smo jo tudi našli in res uživali v okusu ovčjega mesa in kruha, pa še airam (vrsta jogurta) in toplota v lokalu sta nam dobro dela. Okrepljeni s pridobljeno zalogo toplote smo nadaljevali z raziskovanjem mesta, a smo se vmes še pogreli s čajem, ki smo ga lahko dobili vrelega skoraj na vsakem vogalu.

V hotel smo se vrnili nekaj minut pred dogovorjenim časom za prevoz na letališče. Nato smo dolgo čakali, zato nas je že začelo skrbeti, ali bomo sploh ujeli letalo za Jemen. Po več kot polurni zamudi je pred hotel pripeljal letališki kombi, nakar se je voznik za deset minut izgubil v hotelski kuhinji. Na poti do letališča smo padli v zelo gost promet, iz katerega se dolgo nismo izvlekli. Na letališču ni bilo veliko ljudi za našo smer, zato so bili rentgen, oddaja prtljage in čekiranje hitro opravljene. Še malo smo se sprehodili po lepem in urejenem mednarodnem letališču s prikupnimi trgovinami, nato pa je že sledilo vkrcanje na letalo. Niti tretjina letala ni bila zasedena, zato smo lahko po dobri večerji uporabili štiri

Vozili smo se po pusti pokrajini, nato čez 2600 m visok prelaz Naqil Yislih ter skozi naselja do mesta Rada

ri sedeže za posteljo, da je bil štiriinpolurni let do Sane tudi udoben za počitek.

Letališka stavba v Sani je skromna z administracijo, kjer se vse izpolnjuje s svinčnikom, imajo pa lepo nalepko za vizum. Ker nas je bilo sredi noči malo, so bile birokratske obveznosti hitro urejene. Tudi rentgen je deloval v redu in hitro. Na naše prijetno presenečenje nas je sredi noči čakala vodička Tina, ki prebiva v Jemnu. Srečanje s Slovenko je bilo prisrčno, takoj smo začutili, da smo »ta pravi skupaj«. Z malim avtobusom so nas takoj po srečanju z vodičko odpeljali do hotela sredi Sane. Med vožnjo po mestu smo videli oborožene vojake, za katere nismo izvedeli, kaj stražijo, sicer pa je bilo mesto potopljeno v nočno spanje. Nikjer ni bilo nikogar. Tina nam je odredila še štiri ure spanja in podala navodila za obvezno garderobo v muslimanskem svetu. Hotel Hill-Town s tremi zvezdicami je bil preprost, a udoben in topel, česar smo bili po mrzli Turčiji prav potrebni.

Bila je nedelja in Sana je bila oblita z bleščečo sončno svetlobo. Polni pričakovanja smo se odpeljali z dvema džipoma po jemenski planoti. Naš voznik, torej moj, Angelčin in Mitjev, je bil Ali, ki ni znal angleško, mi pa

Obnovljen dvorec je bil zgrajen leta 1498, dograjen pa leta 1504, služi pa za muzej

Medresa, ki stoji ob dvorcu Al Amerja, je bila dograjena in obvljena hkrati z dvorcem

ne arabsko. Tako jezikovno izgubljeni smo bili popolnoma odvisni od vodičke, ki pa se je vozila v drugem džipu.

Vozili smo se po pusti pokrajini, nato čez 2600 m visok prelaz Naqil Yislih ter skozi naselja in večje mesto Dhamar do Rada. V Radu, kjer smo se ustavili, sta znamenita mošeja, medresa s kupolo, a brez minareta, in двореc Al Amerja, ki je sedaj obnovljen, služi pa za muzej. Zgrajena sta bila leta 1498, dograjena pa leta 1504. Zglajena sta z belim mavcem, natančneje s tehniko mavca Kudad, ki ga v več plasteh nanašajo in gladijo ter to večkrat ponovijo, da je nato zelo obstojen in odporen proti vlagi. Rozete, nadoknice in drugo okrasje so kot bela čipka, globoka 5–10 cm. Obnovo te velike, po funkciji dvojne stavbe je vodila Iračanka Salma, pomagali pa so ji številni študenti z različnih držav. Nad Radom stoji trdnjava, ki je delno že porušena, nižje, okrog muzeja, pa so zanimive stare stavbe, večinoma skrbno obnovljene. Ozke ulice mesta so nastlane z odpadnim polivinilom, ki ga ovce in koze ne »pospravijo«, »pospravijo« pa seveda vse drugo, kar odvržejo ljudje, med drugim celo karton.

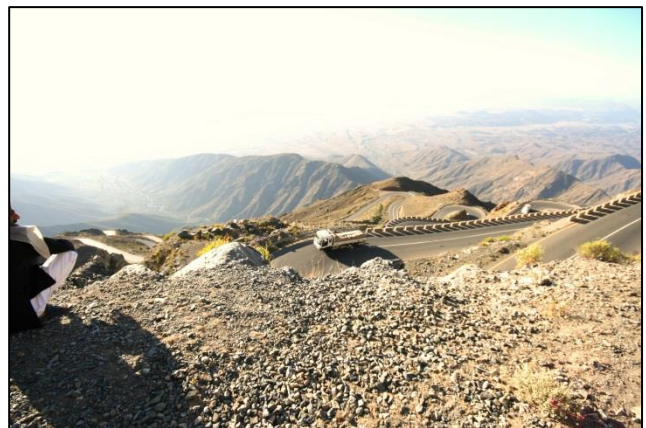

Okrog muzeja v Radu so zanimive stare stavbe, večinoma skrbno obnovljene

Ker je bil zimski čas in še sušno obdobje, je bila pokrajina brez zelenja. Vasi so dokaj na gosto posejane, zgrajene v tipični kamniti in blatni jemenski arhitekturi, vmes, sredi ničesar, pa so velike nove palače. Povedali so nam, da jih gradijo zdomci, ki delajo in dobro zaslužijo v sosednji Savdski Arabiji.

Okoli 300 km² pokrajine z eno dobro asfaltirano cesto je puste, kamnite; najprej so vulkanske kamenine, nato sledijo granitni skladi. Vsa pokrajina je polna vasi. Opazili smo veliko čredo malih ovac, za katere smo dobili občutek, kot da jedo kamenje in prst, saj zelenja skoraj ni bilo videti. Zemlja je menda zelo rodovitna, zato je med skalovjem veliko preoranih malih njivic, čakajočih na dež in setev. Le tu in tam se v zelenju zasvetijo njive, ki jih namakajo.

Med potjo, nedaleč od ceste, smo zagledali tri požgane hiše z avtomobili vred – bog ve, v katerem plemenskem spopadu je to nastalo. Plamenski spopadi naj bi bili na teh področjih še kar pogosti, osemletna državljanska vojna med republikanci in rojalisti, ki se je kon-

Ob robu jemenske planote se vijugasta cesta, ki so jo gradili Kitajci, dokončal pa Nemci, spusti za okoli 1000 m navzdol

čala leta 1970, pa tudi ni tako oddaljena.

Večina moških, zlasti na podeželju, nosi za pasom ukrivljen nož, džambijo, na ramah tudi kalašnikov, strelni avtomat. Veliko je policije in vojakov, oboroženih »do zob«, vendar so bili do nas prijazni in nasmejani. Nismo vedeli, kdo je bil bolj zanimiv, »mi njim ali oni nam«, vsekakor pa je bila obojestranska radovednost pristna, enako tudi prijaznost in simpatija. Kljub številnemu orožju, česar do tedaj nismo videli v nobeni deželi, se nismo počutili ogrožene, prav nasprotno, občutek varovanja in varnosti je bil močan.

Na planoti, po kateri smo potovali ves dan, je bila temperatura okrog 23 °C. Obedovali smo ob poti, največkrat v priložnostnih restavracijah. Hrana je bila povsod poceni in okusna. Vodička Tina nam je v vsem pomagala, saj še hrane nismo znali naročiti – arabščina zveni tako tuje, da si še zapisanih imen jedi nismo mogli zapomniti, razen pasulje, ki je bliže našemu izrazu.

Proti večeru smo se pripeljali v mestece Al Bayda, po naše v belo mesto. Nastanili smo se v funduku, lokalnem jemenskem penzionu.

V Al Baydi je veliko malih trgovin, tržnica je dobro založena, tudi s sadjem. Sveže pripravljene sadni sokovi iz manga, pomaranč in ananasa so poleg čaja postali naša priljubljena okrepčilna pijača.

V ponedeljek, ko smo zapuščali Al Baydo, je bilo zgodaj zjutraj nebo rahlo koprenasto. Vozili smo se po jemenski planoti med naselji in po divjini ter med polji in vršaci.

Kot bi bili na robu ravne mize, se planota hitro prevesi in po strmi cesti spusti za okoli 1000 m.

To vi jugasto, izredno dobro grajeno cesto so zgradili Kitajci, dokonkončali pa Nemci. Razgled je od tu enkrat, gradnja pa človeka očara. Škoda, da vsega tega ni moč zajeti v objektiv.

Okolica ceste ni poškodovana, le podporni zidovi in vidna asfaltirana vijuga ceste izdajajo poseg v naravo.

Zaradi varnosti smo v Lawdarju dobili spremstvo dobro oboroženih vojakov

Po nekaj nad 2000 m višine smo se ustavili na okroglih 1000 m, kjer smo ob cesti opazovali kamelo s plašnicami na očeh, ki je v krogu mlela črni sezam za olje, zdravilo proti raku in tudi nekaterim drugim boleznim. Kamela je hodila v krogu in potiskala mlinski kamen, če se je ustavila, pa je gonjač zavihtel bič.

Po nekaj urah vožnje smo si v kraju Lawdar privoščili zajtrk po jemensko: pasuljo, pikantno pripravljen fižol s paradižnikom in čebulo, jajca s paradižnikom, sveže pečen nekvašen kruh ter čaj in jogurt. Obilna hrana je bila okusna. Jemenci znajo že zjutraj uživati ob dobri hrani.

V Lawdarju smo dobili spremstvo dveh oboroženih vojakov, ki sta prisedla v oba džipa. Zamenjali pa so ju na naslednji postaji in potem tako naprej od postaje do postaje okoli 15 km. Pokrajina je tam iz granita in vulkanskega drobirja, vmes so nameščene lepe vasice. S ceste smo opazovali mesto z visokimi nebotičniki, zgrajeno iz ilovice in slame, nekoč naseljeno z Judi.

V Bir Aliju smo taborili ob Indijskem oceanu, natančneje v urejenem kampu v Kani

Ker smo prihajali v še nevarnejši predel dežele, sta nas spremljala dva poltovornjaka z več oboroženimi vojniki, eden spredaj z velikim stoječim mitraljezom, drugi zadaj. Vseh vojakov, ki so nas spremljali na nevarnem odseku zaradi možne ugrabitve, je bilo osemnajst. Vojak, ki je bil v našem džipu, nas je medtem na našo željo učil arabske izgovarjave. Med potjo so nas obdajale gore v obliki mize, strme granitne stene, zgoraj ravne. Na enem delu poti smo se ustavili, da so nam pokazali z belimi kamni zaznamovana področja in povedali, da ti kamni označujejo območje, očiščeno min, v preostalem predelu pa, da so tam še nevarni ostanki iz vojne. Kakšna škoda, da človeška neumnost in agresivnost uničujeta tako lepo pokrajino.

Proti večeru smo potovali proti mestu Hobban in kmalu za njim so se pokazale sipine, v daljavi pa naprave za črpanje nafte. Cesta je skozi sipine ravna, zato je bila vožnja hitrejša in smo že pred nočjo dosegli Bir Ali, ki leži ob Indijskem oceanu. Taborili smo ob obali, natančneje v urejenem kampu v Kani, ob vulkanu in svetlo rumeni peščeni plaži. Voda oceana je bila na obrežju

Na kosilo smo se odpravili v bližnjo vas Bir Ali z ribjo tržnico

V Bir Aliju je veliko črnih sezonskih delavcev –somalijskih pribežnikov, ki pomagajo pri ribolovu

prijetno topla, zato nam je osvežitev v njej po dolgi vožnji zelo prijala. Prava jemenska pravljica: Indijski ocean, mivka, mivka in še enkrat mivka, ob boku pa črni vulkan in redki turisti. Večer smo preživeli ob igranju domina za odrasle, ki ga igrajo Jemenci na vsakem koraku. Ta ima pa za naše pojme posebna pravila, a nam teh voznika džipa nista natančno povedala. Večerjali smo ribe, nabavljene v bližnji ribarnici, pripravila pa sta jih ob obali Tina in njen prijatelj, voznik džipa. Mi smo ju pri tem z zanimanjem opazovali. Valovi so nam pričarali nočno uspavanko. Noč je bila svetla, z luno počez, torej v drugačnem položaju, kot jo vidimo pri nas v Sloveniji (no, vsaj zdelo se nam je tako), in z zvezdami v ozadju, oslavljenimi zaradi lunine osvetljave. Jutranji sprehod po mivki ter kopanje v kristalno čisti in topli vodi sta bila res pravo razkošje. Nikjer ni bilo nikogar drugega, nam nepoznanega. Ob skalnem grebenu smo si privoščili šnorkljanje, ob redkih koralah pa občudovali številne pisane ribice. Na kosilo smo se odpravili v bližnjo vas Bir Ali z ribjo tržnico. Še vedno je bilo na tržnici veliko najrazličnejših rib, tudi malih morskih psov, ki so jih ob našem prihodu pakirali v led in sol. Istočasno so prihajali k obali ribiški čolni, večji

Bivalidišče somalijskih pribežnikov je narejeno iz nekaj desk in strganih vreč, tudi polivinila

del z bogatim ulovom, področje okrog njih in nad njimi pa so, čakajoč na pojedino, na gosto preletavali galebi. V Bir Aliju je veliko črnih sezonskih delavcev – somalijskih pribežnikov, ki bivajo v napol razpadlih barakah, narejenih iz nekaj desk in strganih vreč. Tudi polivinila in zmečkanih plastenk je polno po tleh, vmes so tudi psi in koze. Videli smo samo moške; kje so bile ženske, nismo izvedeli, tako je pač v muslimanskem svetu. Restavracija je bila tu nekaj posebnega. Ograjen prostor je imel več prostih prehodov, v njem je bila samo ena miza s klopmi, na tleh je bila na preprogi skupina mož, ki so z rokami jedli pečene ribe z rižem, vmes pa so se sprehajali mački in koze. Vseeno smo si brez zadržkov privoščili sveže pečene ribe – pred tem smo si umili roke s praškom, kar delajo v Jemnu vsi pred in po jedi, ter vzeli ribe v roke kot vsi drugi. Medtem se je po mizi sprehajala mačka in zraven nas jedla ostanke rib. Ker je nobeden izmed domačih ni preganjal, smo jo tudi mi pustili pri miru. Ko smo odhajali iz restavracije, si je skupina štirih možakarjev na pometena tla pognila

Na ugaslem vulkanu Husan Al Khurap smo naleteli na ostanke utrd, verjetno od vojaške baze

preprogo, nanjo natresla kat, se usedla in ga začela žvečiti. Dobro voljo je bilo potem videti povsod. Kako preprosto je tod življenje. Velik del Jemna je še vedno podrejen plemenskim poglavarjem – ker civilizacija v te kraje prodira počasi, se tako jemensko tradicionalno življenje še vedno ohranja. Vrnili smo se k našemu spečemu vulkanu, natančneje na mirno obalo pod njim. Proti večeru, ko je vročina malo popustila, smo se povzpeli na omenjen ugasli vulkan Husan Al Khurap, po naše na krokarjevo goro, visoko okoli 200 m. Na njem smo naleteli na ostanke utrd, verjetno od vojaške baze, saj je od tu lep razgled daleč naokrog; menda so se civilisti med napadi sovražnikov umaknili tudi v suhi del kraterja vulkana. V položnem kraterju so vidni tudi ostanki davnega naselja Kana, od koder je nekoč potekal začetek karavanske poti. Ti ostanki čakajo na arheološko izkopavanje, sicer pa pesek iz bližnje puščave dobro ščiti razvaline pred

dokončnim propadom. Ob sončnem zahodu in v objemu sonca smo napravili lepe posnetke, nakar smo se spustili navzdol po dobro uhojeni poti.

Ker še nismo bili povsem prilagojeni na temperature nad 30 °C, smo se z vulkana vrnili močno prepoteni, zato je kopanje v morju v večerni mesečini na nas delovalo prav blagodejno. Ob skalovju so se zvečer v zelenkasti svetlobi svetlikali planktoni, enoceličarji, ki so jih mali valovi veselo premikali sem in tja.

Ob ognju in večerji na prostem je stekel pogovor o jemenskih porokah, ki jih še vedno v glavnem načrtujejo starši, zato si le redki izbirajo partnerje sami. Obstaja mnogoženstvo, naenkrat pa sme moški imeti štiri žene. Če ženska ostane sama, je to sramotno, zato toliko lažje privolijo v položaj dveh ali več žena v zakonu.

Vendar pa je sedaj več žena v zakonu redkost, kajti žene so do moških zelo zahtevne – vzdrževati morajo družino in zato primerno zaslužiti, kar pa ni vedno lahko. Žensko delo je samo v hiši in z otroki. Poročajo se lah-

Po dokaj zahtevnem vzponu do roba vulkana se mi je odprl čudovit pogled na sivkasto zeleno jezero v kraterju

ko tudi bratranci in sestrične. Nekoč so se poročali že šestnajstletniki, sedaj med osemnajstim in dvajsetim letom, nekateri tudi starejši. Na poroki se družijo ženske z ženskami in moški z moškimi. Ženske se baje radi »lišpajo«. Po statistiki jemenske ženske porabijo največ denarja za kozmetiko. Že male deklice so kot princeske s poslikanimi ročicami ter v oblekah iz čipk, volančkah in tilu. Ženske baje tudi zelo »držijo skupaj«, zato lahko ukazujejo skoraj vsakemu moškemu. Doma so oblečene v barvna oblačila, na cesto pa prihajajo oblečene v črno in povsem pokrite, vidne so le njihove črne oči. Ločitve naj bi bile pogoste, le med nosečnostjo je ločitev prepovedana. Ponovno se poročajo tako ženske kot moški. Male otroke prevzame mati, mladostnika pa, potem ko odraste, oče, ki mora poskrbeti tudi za njegovo poroko. Družinsko življenje ima pri njih veliko vrednost, a družina je povezana v smislu

Med vožnjo proti Mukkali smo se ustavili in sprehodili po povsem prazni peščeni plaži ob Indijskem oceanu

razširjene družine. Pri trajnosti partnerstva pa so očitno dokaj nestalni. Matere so zelo spoštovane in imajo v družini veliko besede.

Osnovna šola traja šest let. Naj bi bila obvezna, vendar vsem vasem še ni dana možnost šolanja otrok. Tudi nižja in srednja šola trajata skupaj šest let. Izobražuje se vedno več deklet, nekatere tudi v tujini, vendar morajo tam imeti moško spremstvo, običajno brata.

Ženske se zaposlujejo v zdravstvu, šolstvu in administraciji. Med sabo se veliko družijo, tako dopoldne kot popoldne. Ženske živijo skupno družabno življenje, moški pa svojega, seveda v moški družbi. Moški in ženski svet sta v Jemnu močno ločena. V poznem večeru je zamrl tudi naš pogovor o tem.

Ker je bilo v šotoru ob morju prevroče, smo noč večino prespali na prostem, na pletenih ležalnikih, kjer nas je spalna vreča ob rahlem vetru ravno prav grela.

Rahlo oblačno jutro nas je zgodaj privabilo v toplo morje in tudi na dolg sprehod ob obali, kjer so nam družbo delale rakovice. Bela mivka, školjke in »pljuskanje« morja – da, to je pravi dopust.

Ko smo se vrnili, smo pospravili šotore, ki so bili postavljeni bolj za vsak slučaj, in že smo potovali naprej.

Zaradi več minskih polj, na opozorilo spremljajočega vojaka, tu nismo izstopili s ceste

Ob prihodu v Mukkala se nam je odprl tale pogled na pristaniški del mesta

Med potjo proti Mukkali smo se še povzpeli na vulkan z jezerom v kraterju. Imena vulkana si nismo zapomnili. Vzpon na najvišji rob kraterja, od koder je bil lep razgled na morje, otočke, mesto Bir Ali in oddaljeno kopno, je bil zelo strm, vrnitev pa izjemno težavna. Z Angelco nama je pri sestopu nevarno spodrsavalo, medtem ko si je Mitja pomagal s tehniko počasnega plezalnega spusta. Z malo previdnejšo telovadbo smo se vsi trije z vulkana srečno vrnili. Za tak vzpon bi bili potrebni boljši čevlji. Darja, Brigita in Sergej se vzpona na vulkan iz varnostnega razloga niso udeležili.

Sledila je ponovna vožnja ob morju. Vmes smo se ustavili in sprehodili po povsem prazni peščeni plaži, dolgi več kilometrov, in povsem neizkoriščeni, le galebi so krožili nad kristalno čisto vodo Indijskega oceana.

Spet smo se vozili med vršaci, med metamorfnimi kameninami, katerih področje je pod vojaškim nadzorom, saj velik del kopnega še ni razminiran. Vojak, ki se je iz varnostnih razlogov vozil za nami, nam je povedal, da se tod ne bomo sprehajali, lahko pa smo ob stoječem džipu fotografirali s ceste. Spremstva vojakov v obeh vozilih smo bili deležni skoraj do Mukkale. Na vseh kontrolnih točkah, ki jih ni malo, si stražarji vzamejo že natisnjene formularje s podatki o vozniku in

Na naše presenečenje so na sejmu prevladovale ženske

potnikov. Le na ta način lahko popolnoma kontrolirajo našo pot in nas imajo kot turiste na očeh.

Mesto Mukkala leži ob obali Indijskega oceana in je naselbinsko zelo razpotegnjeno; najobširnejši del je stari del mesta, še več je novogradenj. Videti je palače in stolpnice, male hiše in barake. Vse skupaj je lepo vpeto v razčlenjeno naravno okolje: na južni strani mesta je modro morje, na severni sivo skalovje, vse skupaj pa deluje kot združen arhitekturni načrt.

V Mukkali smo se namestili v novejšem hotelu Al Amaudi, ki je bil izredno čist. Videli smo, da ga čistijo ženske. Tam, kjer čistijo moški, ni tako, saj so vsi koti polni prahu – to veliko razliko smo na poti ves čas doživljali.

Po starem delu ali belem mestu Mukkale smo se sprehajali in kupovali miro. Stopili smo še do lepo obnovljene mitnice na skali Husan Al Guaizi, medtem ko je bila nasproti nova mitnica, zgrajena po starem vzoru.

Po starem delu ali belem mestu Mukkale smo se sprehodili in kupovali miro

Cesta ob morju je šestpasovna, ob njenem robu pa je tudi sprehajalni del s parkovno ureditvijo.

Ljudi je veliko, tudi v črno zakritih žensk. Nekaj žensk nas je prosilo za denar, za protiuslugo pa so dovolile, da jih fotografiramo. Mestni vrvež je bil dokaj sproščen. Oboroženih ljudi ni bilo videti, saj kalašnikovov v mestu moški ne smejo nositi. Na grebenu, visoko nad mestom, smo opazili razsvetljene bele vojaške opazovalnice. Naslednje jutro smo se ustavili še na tržnici rib in sadja, kjer je bila ponudba prav razkošna. S solidno čistočo in živahnostjo je bila taka, kot se spodobi za tržnico.

Mesto Mukkala smo zapustili po šestpasovni avtocesti, zgrajeni vse do več kilometrov oddaljenega letališča. Nato smo zavili po strmih klancih na hrib, po katerem sta nas naša džipa pripeljala v najbolj odmaknjene koticke dežele. Po visoki prašni planoti, kjer je bil le makadam, smo se vozili več ur. V eni izmed vasi smo se

tudi ustavili, da smo v preprosti restavraciji zaužili s seboj prineseno sadje in kruh, naročili pa smo si čaj in jogurt. Naša voznika sta dobila še riž, sicer pa drugega niso imeli. Miz ni bilo, zato smo obedovali na tleh.

Oče, obkrožen s šestimi sinovi, je pokazal na Angelčino vrečko, v kateri so bile pomaranče in mandarine. Ko je Angelca opazila njegovo zanimanje, mu je podarila pomarančo, enemu izmed njegovih sinov pa še mandarino. Oče je vzel nož in sadež razrezal na šest delov ter jih razdelil med sinove. Enako je storil njegov najmlajši sin. Ganljiva izkušnja dobrega očeta, ki je porokljal svoje sinove.

Med vožnjo smo opazovali predvsem golo pokrajino in tudi redke vasice so bile bolj brez življenja. Le tu in tam sta bila kakšna koza in redki prebivalec. V eni izmed vasi smo se ustavili, da sta šla naša voznika molit v mošejo. Cesta je postajala vse slabša, vidna so bila gradbišča, okoli katerih so bili komaj mogoči obvozi. Včasih smo tudi zašli, a voznika sta hitro našla obvoz – vse skupaj je vseeno dajalo občutek izgubljenosti. Iz

Iz Mikkale smo zavili po strmih klancih na hrib, po katerem sta nas naša džipa pripeljala v najbolj oddaljene kotičke dežele

vsake špranje vozila je prodiral prah, voznik Ali pa je imel spredaj še odprto okno. Nos in usta smo zaščitili z ruto. Tina nam je svetovala, da je najbolje, da je okno odprto tudi na drugi strani vozila, saj gre tako prah skozi. Ko se nam je zdelo, da smo se povsem izgubili, nas je vodička Tina povabila na sprehod do skalnatega kanjona. Od daleč ni bilo videti nič posebnega, ko smo prišli do njegovega roba, pa se nam je odprl veličasten pogled: navpične stene, visoke okrog 300 m, spodaj pod njimi uravnava in na njej mesto Al Horejba. Za njim so po vadiju Daan sledile še druge vasi in temno zelene dateljnovne palme. Na drugi strani globokega vadija so bile ponovno visoke stene in hiše vse do sten. Arhitektura visokih stavb z enkratno kombinacijo barv sten in hiš je tam kot v pravljici.

Po suhi in strmi prašni rečni strugi stranskega vadija smo se po cesti »bog pomagaj« spustili v vadi Daan,

Vadi Daan je najlepši v stranskem delu, to je v dolini Hadramawt

kjer so že pripravljali cesto za asfaltiranje; na nekaterih mestih smo se po asfaltu tudi že peljali. Asfaltiranje ceste naj bi financiral brat Osama bin Ladna. Ob cesti je bilo veliko otrok, ki so se igrali kar v prahu.

Vadi Daan je najlepši v stranskem delu, to je v dolini Hadramawt. Nastanili smo se v funduku. Vsaka soba je imela tuš, ki smo ga bili celi zaprašeni res potrebni. Zvečer je od sten odmevala večerna molitev – celo uro so se menjavali deški glasovi in močan muzejinov glas. Pred nočjo je bilo slišati še streljanje. Izvedeli smo, da bo v mestu poroka in da bo zato slišati streljanje najmanj tri dni.

Hiše so tod zgrajene ob robu rečne struge, izstopa predvsem zanimiva blatna arhitektura. Ozke ulice in prehodi imajo nagib, da nalivi dežja ne naredijo prevelike škode.

Vadi Daan je znan po najboljšem medu na svetu, ki ga nabirajo čebele na grmih euphorbia. S čebelarjem, ki je imel panje v glinastih posodah, podobnih amforam, smo se srečali v stranskem vadiju.

Hiše so grajene ob robu rečne struge, izstopa predvsem zanimiva blatna arhitektura

Ob svitu smo se odpravili na goro. Najprej smo hodili po kozjih stezicah, nato pa še malo splezali po trdnem skalovju

V petek, ki je za muslimane praznik kot za krščanski svet nedelja, smo se že ob svitu odpravili na goro. Povzpeli smo se morali približno 300 m. Najprej smo hodili po kozjih stezicah, nato še malo splezali po trdnem skalovju z dobrimi oprimki. Ko smo prispeli na vrh, se je pred nami odprla nepregledna planota, pod nami, v senci, je bila Al Horejba, mala trdnjava na planoti pred nami pa je bila v razvalinah. Čas se nam je ustavil, le strmeli in uživali smo v očarljivi naravi. Ko je vročina že pritiskala, smo se spustili navzdol po dobro speljani stezi pastirjev. Ko smo se po dobrih treh urah vrnili, je bilo že pošteno vroče, po naših občutkih krepko čez 30 °C.

Do opoldanske molitve smo se sprehajali med visokimi hišami po ozkih prehodih, kjer so nas otroci sprejemali z vriskanjem. Večina otrok je bila praznje oblečena, saj opoldne odhajajo molit v mošejo, tudi deklice. Šli smo do mošeje, od koder nas ni nihče spodil, seveda pa nismo vstopili v njihov sveti prostor. Nemuslimani v mošejo nimajo vstopa.

Fotografirali smo lahko samo moške. Ženske so nam takoj pokazale, da je to zanje prepovedano, ali pa so zbežale.

Ko je sončna pripeka malo popustila, smo se napotili v vas Arubat, kjer stoji hiša rodbine Osame bin Ladna

Ker je bil naš funduk ob pokopališču, smo ob vračanju iz mošeje videli, da so nekateri šli h grobovom svojcev. Položili so roke na kamnito gomilo in ostali nekaj časa zamaknjeni v molitvi. Nehote se jim človek pridruži v molitvi za svoje drage rajne.

Ko je sočna pripeka malo popustila, smo se napotili v vas Arubat, kjer stoji hiša rodbine Osame bin Ladna. Gre za bogato družino, o čemer priča velika palača, ki je dobro ohranjena, čeprav ni več naseljena. Oče Mohamed se je namreč preselil v Savdsko Arabijo, kjer je ustanovil uspešno gradbeno podjetje. Osama bin Laden je bil sedemnajsti otrok od dvainpetdesetih Mohamedovih otrok.

V centru vasi smo sedli na pručke v senci dreves in si naročili čaj, ki so ga kuhali nedaleč stran od nas na prostem. V bližini je več skupin moških igralo domino in pilo čaj, saj je petek »njihova nedelja«. Ženske so se vračale z obiskov, otroci pa so se vse naokrog veselo igrali. Za domačine smo bili atrakcija in so opazovali

Ko smo se zbudili v živo jutro je bila podoba Al Hurajbe zsradi nasičenega ozračja z drobnim puščavskim peskom povsem drugačna

vsak naš gib, ga komentirali, a če se srečaš z njihovim pogledom, se diskretno umaknejo. V opazovanju niso vsiljivi, zato smo se med njimi dobro počutili.

Razmišljali smo o njihovem življenjskem krogu, če vse življenje preživijo v vadiju Daan, kar je realnost večine. Morajo rasti, malo delati, veliko posedati in se pogovarjati. Pokorni in spoštljivi morajo biti do tradicije in pravil vere. Ko je čas, se razmnožujejo. Vse je tako mirno in enostavno v primerjavi z nemirnim naprednim okoljem, v katerem živimo v Evropi. A vseeno vsake toliko časa pri njih privre na dan agresija – plemena se pogosto spopadajo. Le kaj je takega v človeški naravi, da iz navidezne popolne harmonije med ljudmi in naravo naenkrat izbruhne napadalnost

Ko smo se vračali v funduk, v katerem smo potem prenočili, je že od sten odmevala muzejnova molitev – in to v vasi za vasjo, vendar ne vsi naenkrat, kar je delovalo zelo pomirjujoče in kontemplativno.

Zbudili smo se v sivo jutro, ker je bilo ozračje nasičeno z drobnim puščavskim peskom, ki je prodiral skozi vse, tudi najmanjše špranje. Kako drugačna je bila podoba Al Hurajbe, a tudi to je stvarnost te pokrajine.

Ko smo zapuščali vadi Daan, je bila tudi vas Al Goray (po naše rog) zavita v peščeni vihar, zato ni bilo primerne razgleda, da bi lahko poslikali od peska zamegljeno hišo na skali. V tej vasi je srednja šola za širše področje doline Hadramawt. V naslednji vasi, poimenovani Sif, kjer so visoke hiše z lepimi vrati, smo se zadržali nekoliko dlje. Privoščili smo si čaj v edinem izmed fundukov, kjer smo gospodarja ob 10. uri šele zbudili. Ko smo se srečali z njim, nam je povedal, da je imel včeraj zvečer goste in je zato »malo potegnilek«, sicer pa se tod od dela najbrž ne utrudijo. Med nadaljnjo vožnjo smo videli drevo luban, katerega smola se uporablja za kadilo.

Na poti proti mestu Shiban smo si ogledali grobnico Masad Ali. V stavbi je sarkofag, prekrit z blagom, v

V grobnici Masad Ali je sarkofag, v njem pa pokopan pomemben musliman, ki ga častijo kot "svetnika"

njem pa pokopan pomemben musliman, ki ga slavijo kot »svetnika«. V bližini je hiša z rogovi velikih živali, kar daje stavbi večji pomen.

Zavit v peščeno meglico se nam je pokazal tudi Shibban, mesto nebotičnikov, ki se nahajajo sredi vadija. Shibban je znan iz trinajstega stoletja in je bil prestolnica doline. Z zgoščenim mestnim načrtom je edinstven primer antičnega mestnega načrtovanja. Znotraj obzidja je okrog 500 nebotičnikov, visokih celo do osem nadstropij (30 m v višino). Večina današnjih nebotičnikov je iz šestnajstega stoletja, zgrajenih izključno iz blatnih, na zraku posušenih opek in lesa. Največja nevarnost, ki grozi mestu, so poplave, še zlasti, ker stavbe stojijo na sredini vadija. Shibban je od leta 1982 na Unescovem seznamu za zaščito svetovne kulturne dediščine. Največ denarja so do sedaj namenili za obnovo propadajočih nebotičnikov, da bi s tem preprečili

Zavit v peščeno meglico se nam je pokazal tudi Shibban, mesto nebotičnikov

izseljevanje prebivalcev, in za gradnjo jezov, da bi zaščitili mesto pred poplavami.

Mesto Shibban ima sedaj vodo, elektriko in kanalizacijo. Ena stolpnica oziroma nebotičnik služi eni družini, po nadstropjih pa je razdeljena takole: spodaj so živali, v naslednjem nadstropju je shramba, sledi nadstropje s prostori za obiske, nato nadstropje z ženskimi prostori in kuhinjo, nad njimi so prostori za moške, zgoraj pa prostori za žvečenje kafa. Vsaka soba ima nad oknom zračno lino. Po sredini stavbe poteka velik zračnik. V vsaki stavbi je prijetna temperatura, tako poleti kot pozimi. Mesto šteje 8000 prebivalcev, v njem pa je tudi devet mošej. V tipični hiši – nebotičniku, ki služi za turistične ogledne, smo si v zgornjem nadstropju naročili kavo girsh iz kavnihih luščin.

Po mestu se prosto sprehajajo koze, ki pojedjo vsak papir ali karton. Na več mestih domačini ponujajo miro in kadilo inses ter črne keramične podstavke za kadilo.

Iz Shibbana smo nadaljevali pot do Saiyuna, kjer smo se v predmestju nastanili v hotelu Al Ghorat. Zvečer smo zaplavali v zunanjem hotelskem bazenu, kjer so nam delali družbo netopirji. V Saiyunu smo si zvečer ogledali lepo razsvetljeno sultanovo palačo, v kateri sedaj domujejo knjižnica in mestni uradi. Večerali smo v

V enem izmed nebotičnikov smo si ogledali muzejsko urejene eksponate

V svetem mestu Tarim je ob mošeji Al Mahdar Mosyue najvišji minaret v južnem delu Arabskega polotoka, visok 53 m

ulični restavraciji, ob sprehodu po središču mesta pa smo si privoščili še dodaten mangov džus.

Naslednji dan, v nedeljo, nas je zbudilo ptičje petje. Okrog hotela je bilo namreč več dreves in tudi grmovja, kar pticam omogoča dobro domovanje.

Po zajtrku smo se odpeljali v sveto mesto Tarim, kjer je ob mošeji Al Muhdar Mosyue najvišji minaret v južnem delu Arabskega polotoka. Minaret je visok 53 m in je, kot vse ostalo, zgrajen iz na zraku posušenih opek iz blata. V mestu je triindvajset propadajočih palač, grajenih iz blatne arhitekture, eno izmed njih, palačo Al-Kaff v lasti družine Al-Kaffi, ki pripada najvišjemu sloju Sadi, smo si tudi ogledali. Tarim je bil dolgo časa pomemben center šafajske šole islama. Od sedemnajstega do devetnajstega stoletja je bilo v njem več kot 350 mošej, s čimer je bil najpomembnejši muslimanski center Vzhoda, sedaj, ko je stara slava mesta ugasnila, pa palače nekdanjih uglednih družin propadajo. Vendar imajo še sedaj veljavo štirje sloji kast: Sadi kot potomci Mohameda, Kadiji in Gabili kot predstavniki plemen in lastniki zemlje ter Muzeini kot najnižji sloj, ki opravlja nečista dela, predvsem kar je povezano s krvjo in njihovimi lasmi.

Popoldne smo se zapeljali v puščavo, kamor nas je

Med triindvajsetimi propadajočimi palačami v Tarimu smo si ogledali palačo Al-Kaff

spremljal beduin Abdul Karsbar kot vodič in oborožen stražar. Beduini sedaj niso več na kamelah, temveč v džipih ali malih tovornjakih.

Po nekaj urah smo se pripeljali do Sabwe, mrtvega mesta sredi puščave Ramlat Al. Sabatin iz obdobja 400 let pred našim štetjem. Nekoč je bila tod cvetoča oaza z okoli 16.000 prebivalci, v tretjem stoletju pa so jo uničili Sabejci. Cvetoče karavansko mesto Sabwe je bilo precej iskano, nakar ga je leta 1935 odkril nemški raziskovalec. Sedaj so vidne le razvaline, medtem ko se arheološko izkopavanje sploh še ni začelo.

V puščavi Ramlat Al. Sabatin smo se zadrževali dva dni. V eni izmed uravnav smo si postavili tri šotore, enega za Mitjo in Sergeja, drugega zame in Angelco ter tretjega za Darjo in Brigito, pridružila pa sta se nam še dva do zob oborožena beduina. Od kod sta se nenadoma vzela, smo lahko le ugibali.

Večerjali smo ob ognju, medtem ko so nam dolge sen-

Da bi najprej doživeli utrip puščave Ramlat Al. Sabatin, smo najprej krajši čas peščili

ce od polne lune pričarale posebno vzdušje. Beduin, ki nas je vodil po puščavi, je bil poln nagajivosti. Ko smo zamaknjeno strmeli v nebo, nam je redoma spodkopal stojišče, sipina pod nami se je udrla in mi smo ob lovljenju ravnotežja skušali ostati pokonci – sledil je spontani smeh.

Noč v puščavi je bila tiha, brez vetra, mi pa smo brezskrbno zaspali, saj smo imeli tri stražarje. Ko sva se z Angelco v drugi polovici noči zbudila, sva nekaj časa zrla v zvezdnato nebo, ki je brez lune žarelo v vsej svoji množičnosti. Res je bilo lepo in romantično. Tudi vzhajajočega sonca izza sipin v zgodnjem jutru nismo zamudili, saj puščava takrat zlato zažari. Medtem ko smo se sprehajali po sipinah in občudovali oblike sipin, nam je Tina pripravila jemenski zajtrk. Kot po navadi sta bila to pasulja in čapati, sledil je čaj. Kar vzljubili smo že to za nas nenavadno jutranjo jedilno kombinacijo. Pred odhodom je beduin prislonil na ramo avtomatsko puško kalašnikov, jo nameril v okoli 20 m oddaljen prazen zabojček cigaret in ustrelil. Zabojček je zgrešil za

skoraj 0,5 m. Orožje je izročil Sergeju, našemu sopotniku. Ob strelu z iste razdalje zaboječka ni zadel, vrglo pa ga je v zrak. Naslednji in zadnji sem bil na vrsti jaz ter po strelu zaboječek preluknjaj skoraj na sredini. Po polnem zadetku sem povedal, da se mi je zdel pred strelom kljub dvajsetmetrski razdalji zaboječek velik. Ob splošnem navdušenju je beduin še enkrat nameril in ustrelil v podoben cilj, a tudi tokrat na debelo zgrešil.

Sledila je dolga vožnja skozi puščavo. Vmes smo se izgubili in zopet našli – vedeli smo, da vse to počne nam v zabavo ali skrb naš hudomušni beduin, ki se je Angelci v beležko tudi podpisal, a žal z arabskimi, nam nepoznanimi črkami.

Popoldne smo prispeli v Marib, ki je bil v davni preteklosti prestolnica najslavnejšega jemenskega kraljestva Saba, najbolj znanega po kraljici Bilkis in po moštrovini antičnega gradbeništva, velikem jez s 680 m

Po puščavi Ramlat Al. Sabatin nas je spremljal beduin Abdul Karsbar kot vodič in oborožen stražar

dolgim in 16 m visokim zidom. Prebivalci so že v osmem stoletju pred našim štetjem zaježili dolino, vodo iz nje pa po kanalih speljali na polja. Sistem je bil zelo učinkovit, saj so lahko namočili več kot 90 km² zemlje. Na poljih so s pomočjo namakanja pridelali dovolj hrane za celotno tedanjo populacijo, ki je štela 30.000–50.000 prebivalcev.

Mesto Marib je cvetelo, dokler je skozi njega vodila glavna trgovska pot. Pot kadil je sloves Sabe ponesla od Rima do Indije. Ko pa se je v drugem stoletju pred našim štetjem pot kadil prenesla na morje, se je pomembnost mesta močno zmanjšala. Ko se je nato v šestem stoletju jez dokončno porušil, je večina prebivalcev mesto zapustila.

Po prihodu v Marib smo si najprej ogledali ostanke templjev boginje sonca Šamse in boga lune Almaha, zgrajena v osmem stoletju pred našim štetjem. Vidni so tudi še ostanke palače kraljice Bilkis in templja

Po nekaj urah smo se pripeljali do Sabwe, mrtvega mesta sredi puščave iz obdobja 400 let pr. n. št.

Mahram Bilkis. Kraljica Bilkis je bila najpomembnejša kraljica na območju današnjega Jemna, ki je živel v desetem stoletju pred našim štetjem. Ogledali smo si še velik jez iz osmega stoletja pred našim štetjem, ki ga obnavljajo. Gotovo je bil to tedaj eden izmed največjih dosežkov tistega davnega časa. Ker je bil jez vedno slabše vzdrževan, se je leta 570 porušil. Za njim, vendar nekoliko višje, je sedaj nov jez, ki je bil zgrajen z mednarodno pomočjo. Iz takratne zaježitvene vode je urejeno novo namakanje polj, ki so cvetoče zelena, toda v manjšem obsegu kot nekdaj.

Pot od Mariba smo nadaljevali proti jemenski planoti in naprej do Sane, glavnega mesta Jemna. Običajno velika mesta niso privlačna, a staro mestno jedro Sane je nekaj izjemnega ter vredno prihoda in bivanja v njej. Sana, ki leži na nadmorski višini okrog 2300 m, je tudi ena izmed najstarejših prestolnic na svetu. Staro mesto v Sani, ki je na Unescovem seznamu svetovne kulturne dediščine, ima izrazito vizualni značaj zaradi svoje edinstvene arhitekturne značilnosti, predvsem v izrazu večnadstropnih stavb, okrašenih z geometrijski-

V ozadju Angelce, ki piše dnevnik, so ostanke palače kraljice Bilkis in templja Mahram Bilkis

Znameniti maribski jez iz osmega stoletja pr. n. št. obnavljajo

mi vzorci.

Legenda pravi, da je Sana eno izmed najstarejših mest na svetu. Mesto naj bi ustanovil Sem (Semovo mesto), sin preroka Noeta. Stara Sana je taka, kot je bila pred stoletji. Veliko hiš je starih več kot 400 let in zgrajenih v prastari tehniki z na soncu sušenimi opekami iz lokalnega blata.

ŠE NEKAJ ZGODOVINSKIH PODATKOV O SANI

V šestem stoletju pred našim štetjem je bila Sana prestolnica velikega kraljestva Himjaritov. V tistem času je bila v mestu zgrajena veličastna katedrala, ki je postala romarski center kristjanov iz južne Arabije, od katere pa žal ni ostalo nič. Konec šestega stoletja so deželo zavzeli Perzijci, ki so leta 628 sprejeli islam in začeli po naročilu preroka Mohameda z gradnjo velike mošeje. Zgrajena je bila še za časa Mohamedovega življenja in še danes kraljuje sredi najstarejšega dela Sane

Leta 901 so Zaidi prvič razglasili Sano za prestolnico in bili s prekinitvami na oblasti vse do leta 1948. Vmes so jo namreč dvakrat zasedli Turki, in sicer od leta 1548 do leta 1636 ter od leta 1872 do leta 1911, ko so jo Zaidi ponovno zasedli in je leta 1918 postala glavno mesto

V Sani, glavnemu mestu Jemna, je podnevi in v noč živahno

Kraljestva Jemen. Ko so leta 1948 ubili imama Yahya, je njegov sin Imad Ahmad prestavil prestolnico Zaidov v Taiz.

Leta 1962 se je v Sani začela revolucija, imama Ahmada pa je nasledil sin Muhammad al-Badr. Ko se je njegova osebna straža obrnila proti njemu, sta sledila državni udar in razglasitev Jemenske arabske republike s prestolnico v Sani. Muhammad al-Badr se je umaknil v hribe in začela se je osem let trajajoča vojna proti republikancem. Leta 1967 so rojalisti poskušali osvojiti Sano, a se je po sedemdesetih dneh obleganje neuspešno zaključilo.

Leta 1990 sta se združila Severni in Južni Jemen, Sana pa je postala glavno mesto tega združenja.

VRNIMO SE K POTOVANJU

Suho vročino sredi dneva smo ob ogledu starega mesta Sane dobro prenašali, saj ozke ulice ohranjajo hlad in svežino, večinoma pa dajejo tudi senco. Ulice so čiste, pometajo jih smetarji. Obiskali smo še etnološki

Nekdanja imamova letna rezidenca na skali Dhar Al Hagar v vadiju Dhar

muzej, ki je v nekdanji imamovi palači. Po vrnitvi iz mesta smo spili čaj na terasi najstarejšega večnadstropnega hotela, poimenovanega Hotel Hill-Town, od koder se nam je odprl pogled na najstarejši del Sane. V daljavi smo videli tudi druge stavbe mesta, vse skupaj pa je obkroženo z gorami.

Iz Sane smo se zjutraj napotili v vadi Dhar, kjer je bila znamenita imamova letna rezidenca Dhar Al Hagar, sedaj pa je v njej muzej – začetek njene gradnje na skali sega v prvo stoletje. Zaradi veličastne gradnje na skali je palača postala simbol Jemna. Tudi notranjost palače, ki jo ohranjajo kot muzej, odraža obdobje Zaidov, ki je najbolj zaznamovalo jemensko zgodovino, in je obstajala vse do revolucije leta 1962, ko so usmrtili zadnjega zaidskega imama Ahmada, ki je tedaj v tej palači stanoval. Obnovo tega znamenitega objekta so financirali Nizozemci in Japonci. Vitrajji so bili v palači

nekoč iz alabastra, sedaj so iz stekla, spodnji del je grajen iz bazalta (tonalit), zgoraj pa je žgana opeka.

Ustavili smo se še v Habbabi, lepi vasi, ki leži pod močnim skalovjem z ohranjenim zbiralnikom – cisterno, kamor vaščani še vedno hodijo po vodo za živino in pranje perila. Ženske vodo zajamejo v plastične posode, prevažajo pa jo z oslički.

Pot od Habbabe smo nadaljevali do utrdbe Zakati, ki je bila nekoč žitnica pod previsom. Hodniki in prehodi dobro pokažejo nedostopnost in možnost njenega varovanja.

Na planoti, med vasmu in terasami, smo si privoščili treking na višini nad 2000 m. Ko smo prišli do stavbe, smo občudovali arhitekturo obokov, pod katerimi je bilo zatočišče za živali in ljudi na planini, poimenovani Sagif. Na nadaljnji poti smo naleteli na veliko lepih, menda poldragih kamnov bugram, s katerimi so nekatere skale prav okrašene. Nekaj smo si jih nabrali za spomin.

V Habbabi je zbiralnik - cisterna, kamor vaščani še vedno hodijo po vodo za živino in pranje perila

V daljavi, pod dvojno goro, smo opazili vas Tavila, proti kateri smo bili namenjeni. S planote smo se nato spustili po vadiju, vendar ne prav do dna, le po cesti smo prečkali pobočje, kjer smo hodili mimo lepo zasejanih teras in vasi. Na tej poti je od skalovja odmeval vesel vrisč otrok; toliko radostnega čebljanja že dolgo nismo slišali. V skalovju je bilo veliko gorskih golobov, ki so jih otroci znali na poseben način pregnati z žvižgi s čepečega položaja, zato pa so nad njimi po nebu večkrat zaokrožili.

Iz vasi Tavila smo se z džipi odpeljali po strmi vijugasti in asfaltirani cesti ter se povzpeli na več kot 2000 m visoko planoto, po kateri smo pot nadaljevali do Kawkabana, to je v vas, ki leži še mnogo višje, na vrhu uravnane gore. Vas je nekoč štela 1000 hiš, po bombardiranju v vojni od leta 1962 do leta 1970 pa jih je ostalo samo še 150. Večine stavb s tistega za prebivalstvo nesrečnega obdobja niso obnovili. Iz skoraj 3000 m visoko ležečega Kawkabana se spuščajo visoke

Funduk v Kawkabanu, v katerem smo prespali eno noč

prepadne stene, zato je bil ta kraj v vojni s strateškega vidika zelo pomemben.

Do Kawkabana je na nekoliko manj strm delu strmo navzgor zgrajena vijugasta asfaltirana cesta, po kateri smo se v vas pripeljali tudi mi. Namestili smo se v funduku z vaškim penzionom, kjer je bilo posebno vzdušje.

Bilo je sončno jutro in mednarodni praznik dan žena, zato smo se že zgodaj napotili po razpotegnjeni vasi. V vasi so bili zbiralnik za vodo, šola in mošeja. Otroci – trgovci so kar s samokolnicami hiteli k funduku in nam ponujali za spomin nakit in džambije. Nismo kupili veliko, a smo se z njimi prijazno pogovarjali.

Po tipičnem jemenskem zajtrku, pasulji, smo se zapeljali nekaj kilometrov po makadamski cesti do izhodišča za treking. Najprej smo šli po bolj ali manj ravni planoti, mimo lepo zgrajenega sagifa, nakar je sledil postopen spust v vadi Gazuan. Ozračje je bilo prijetno hladno, a sončni žarki so že pripekali. Pot po skalovju je bila trdna. Ker je vadi širok, so ob njegovem robu nameščene številne vasi. Vsepovsod so nas spremljali vriski otrok, ki se radi slikajo, pa tudi matere so nastavlale svoje otroke pred naš objektiv. Nekaj obrazov žensk je bilo tudi odkritih. Ko smo pot nadaljevali

Otroci so se radi slikali, pa tudi matere so nastavlale svoje otroke pred naš objektiv

Čestitke sem ženinu izrekel jaz kot najstarejši član naše skupine

prečno čez steno, nas je spremljala ena izmed tamkajšnjih deklic, ki so se pokazale za zelo odločne. Tako vzgojena dekleta najbrž niso ponižne in podrejene žene svojim prihodnjim možem. Pokritost jemenskih žensk, kar smo tod spoznali, je varljiva.

Zaslišali smo strele, ki so močno odmevali od kamnitih sten. Razmišljali smo, ali se bojujejo možakarji dveh vasi ali je poroka. Ko smo se spustili nekoliko niže ob strugi, smo že od daleč zaslišali vesele moške glasove. Kmalu zatem smo ob vodi potoka zagledali skupino praznjen oblečenih mož, oboroženih z džambijami in kalašnikovimi. Nekateri izmed njih so se ob vodi obredno umivali, kar je priprava za molitev. Veselo so nas pozdravili in povabili, naj se jim pridružimo. Ko smo vprašali, ali bo poroka, so nam povedali, da ženin že prihaja. Dva svata sta ga kmalu zatem izza večje skale pod roko privedla do skupine. Ženin je bil oblečen v tradicionalno belo oblačilo z rožnim vencem na glavi, džambijo za pasom in kalašnikovom na rami; njegovo prazničnost je poudaril tudi širok šal čez ramo.

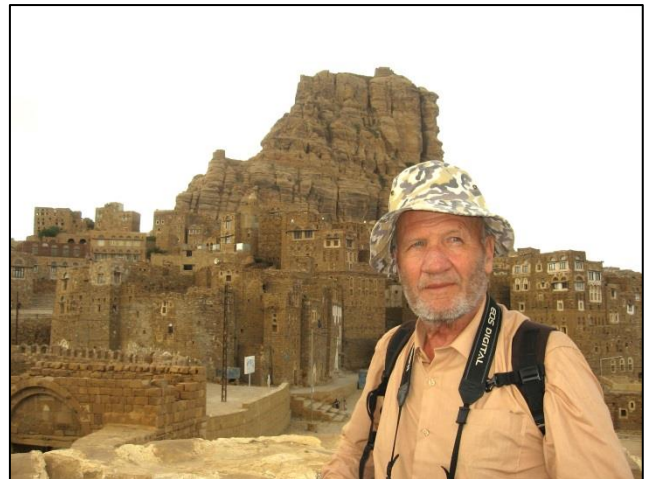

Med potjo smo naleteli na mlačev žita - po klasju je osliček vlekel ploščati kamen, za povodec pa ga je vodila ženska

Dostojanstveno resen, a prijazen je dovolil slikanje. Čestitke sem mu izrekel jaz kot najstarejši član naše skupine. Z njimi smo ostali še ob njihovi molitvi, nato pa se kljub njihovem povabilu na gostijo prijazno poslovili.

V naslednji vasi smo si ogledali zdravstveno ambulanto, kjer nas je tamkajšnji zdravnik vljudno sprejel, nato pa pokazal čakalnico, ordinacijo in lekarno. Za slovenske razmere je opremljenost ambulante več kot nezadostna. Ogledali smo si tudi šolo, in sicer razred za dečke, v katerem so preproste klopi, stoli in tabla. Opazili smo, da so bila ob koncu pouka tla v razredu nastlana s papirčki in raznimi smetmi.

Pot smo nadaljevali po trdni in precej razčlenjeni poševni steni vadija. V manjši vasi smo naleteli na mlačev žita – po klasju je osliček vlekel ploščati kamen, za povodec pa ga je vodila ženska v črni burki. Nato smo stopili do roba strme stene, da smo si globoko pod nami ogledali deročo vodo v strugi vadija. Nekaj dlje smo

Po dobrih šestih urah smo zaključili trekking in se odpeljali v turistično mesto Thula

za večjo skalo zagledali skupino mlatic, ki so obedovali. Takoj so nas povabili, da se jim pridružimo, hkrati pa so nam že od daleč ponujali kruh oziroma čapati. Zahvalili smo se jim, saj take ljubeznivosti nismo bili navajeni.

Na nadaljnji poti smo srečali lepo oblečene fante, prepasane z džambijami, z njimi pa dva učitelja. Povedali so nam, da so na šolskem izletu. Z veseljem so privolili v slikanje. Ker toliko mladih fantov zlepa ni povsod skupaj, smo vneto pritiskali na sprožilce. Ob nadaljevanju poti smo srečevali šolarje, od daleč pa smo nekatere videli, kako se kopajo v tolmunih reke v vadiju. Ko smo se spustili še niže, smo prišli do skupine šolarjev, ki je imela piknik v naravi. Tudi v tem primeru so nas učitelji in učenci vabili na kosilo. Povedali so nam, da so skuhalih dovolj riža z ribami in zelenjavo. Prijazno smo se jim zahvalili, vendar jim tudi povedali,

da moramo pohiteti, ker nas nedaleč stran čakata dva džipa. Škoda, da nismo imeli dovolj časa, saj bi verjetno bil pogovor z njimi zanimiv.

Po dobrih šestih urah smo zaključili trekking in se zapeljali v turistično mesto Thula. Mesto leži pod mogočnim visokim skalovjem, na katerem sta trdnjava in mošeja. V mestu je veliko trgovinic in živahnih trgovcev, ki že znajo trgovati s tujimi turisti.

Z džipi smo se vrnili v Kawkaban, v naše prenočišče v višavju. Zvečer smo pred spanjem posedeli v mafražu, kjer nam je vodička Tina pripovedovala o življenju Jemencev – v okviru petih stebrov islama.

Naslednji dan smo začeli s približno tristometrskim spustom po strmi mulatjeri, ki pa ni samo za osle, temveč tudi za ljudi, in to od Kawkabana do Shibama, kjer se je tisti dan odvijal semenj. Vrvež je bil tak, da smo se komaj prebili do džipov, ki so nas odpeljali proti Manakhi.

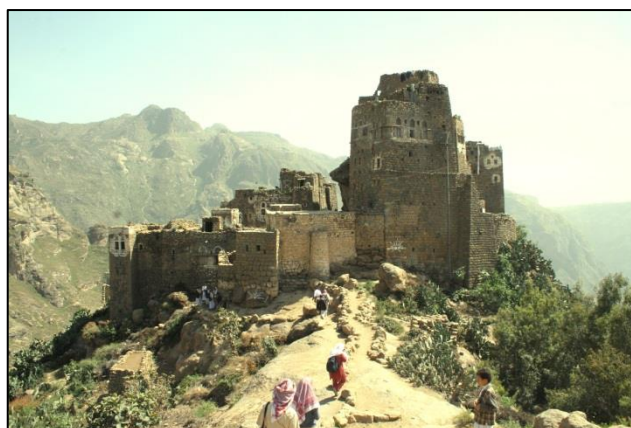

Brez hoje ni šlo in tako smo hodili med vasmi in umetnimi terasami (na desni spredaj je Angelca)

Ob cesti, ki vodi skozi ozko dolino, obdano s skalovjem, smo občudovali zanimiva drevesa bottle tree, ki imajo odebeljeno deblo v obliki hruške, so v večini nizke rasti in s čudovitimi rdečimi cvetovi na vršičkih male krošnje.

Cesta do Manakhe je bila vijugasta, okolica izrazito hribovita in poseljena z vasmi, ki so jih obdajala polja na malih terasah. Prevozili smo kar nekaj vršičev, ki so nas spominjali na našo cesto na Vršič.

Brez hoje ni šlo in tako smo spet hodili med vasmi in umetnimi terasami. Ustavili smo se v vasi Dzu Ma, kjer smo se skozi ozke hodnike in stopnice vzpenjali v mafraž, kamor so nas povabili na čaj. Hiša je kot utrdba, ki je tudi Turki niso zavzeli. V tej utrdbi smo srečali dekle z malo kravico, ki jo je spretno spuščala po stopnicah in skozi labirinte – veže; ob tem smo se spraševali, kje ima kravica svoj hlevček. Prijazni domačini so nas v najvišjem nadstropju, v sobi, ki ji pravijo mafraž, po naše v dnevni sobi, pogostili s kislim mlekom z zelišči, kruhom in čajem. Namesto pohišva so na steni visele

V vasi Dzu Ma smo skozi ozke hodnike vstopili v mafraž, kamor so nas povabili na čaj

avtomatske puške, na tleh je bila preproga, ob steni pa blazine za sedenje.

Vsaka domačija in vsaka vasica je na tem območju utrdba zase s trdnimi vhodnimi vrati, opremljenimi z močnimi zapahi. Hiše so običajno postavljene na večji strmi skali, večinoma poraščeni s kaktusi. Res neosvojljivo, če je vhod v domačijo trdno zaprt in zastražen. V daljavi smo opazovali nekaj nad 3000 m visok vrh Džaba Shibam.

Naslednja vas, ki smo jo obiskali, je bila Hai Jarah, poznana po osemsto let starih hišah – nebotičnikih. Ima le en vhod in je tako kot orlovo gnezdo neosvojljiva.

Hoja med vasmi in obdelanimi terasami z enkratnim razgledom in odmevajočimi veselimi vriski otrok je bila vrhunsko doživetje.

Večer smo preživeli v prijetnem funduku v Manakhi z vaškimi glasbeniki, ki so nam zaigrali na brenkala, tolkala in bobne. Uživali smo v njihovem temperamentnem plesu z džambijo za pasom in strelnim orožjem na rami, poslušali njihovo petje in ritmično ploskanje ter z njimi zaplesali tudi mi. Zlasti oče, ki je vodil ta družinski ansambel, je bil skoraj povsem v transu. Ta

V Manakhi sva z Angelco praznovala štiriinštirideseto obletnico poroke na poseben, na jemenski način

Z lastnikom funduka sva z Angelco ob zvokih bobnov tudi zaplesala

večer v Manakhi je bil res izjemen – in to ravno na dan moje in Angelčine štiriinštiridesete obletnice poroke.

V jutranjih urah smo odšli na trekning med vasi, ki kot neosvojljivi gradovi stojijo na vrhu strmih bazaltnih vzpetin, odetih v trnaste kaktuse. Približno šest ur smo uživali med vasicami in zelenimi terasami. Med potjo smo se ustavili v vasi izmailcev, poimenovani Al Hoteib. Tam kraljuje mošeja, ki stoji na vrhu visoke skale. Do te vasi vodi asfaltna cesta, je parkovno urejena, zelo čista, krasijo jo cvetoče gredice. Vas naj bi vzdrževali izseljenci, ki živijo v Indiji in se občasno vračajo v rodni kraj. Nekoliko stran od te vasice stoji na skali večja šejkova palača.

Pot smo nadaljevali še mimo treh vasi. V eni izmed njih smo popili čaj v vaškem mafražu, v katerem se sicer zbirajo možje ob zvečenju kata. Tudi v našem funduku, v katerem smo prenočevali, je bila v mafražu zbrana večja skupina mož, ki so žvečili kat. Vsi so bili nasmejani in umirjeni. Socialna droga ima res ugodne učinke. Naša dekleta so si želela videti domovanje tamkajšnjih družin. Kmalu se jim je ponudila priložnost. Kuhar, zaposlen v funduku, jih je pospremil na svoj dom, kjer so med njegovimi ženskami prebile skoraj dve uri. Soba, v

Med trekningom smo vstopili v vaški mafraž, kjer smo popili čaj, sicer pa se v njem zbirajo možje ob zvečenju kata

katero so vstopile, je bila pokrita s preprogo, ob steni so bile blazine, spredaj omara, blizu nje mizica s televizijo in videorekorderjem, ob njem pa radio. Na obisku pri tej družini so bile še štiri ženske: soseda in njeni dve sorodnici ter tašča. Vse popoldne so žvečile kat. Vse so bile oblečene v lepe svetle obleke z dekolteji, bile so odkrite, s pobarvanimi lasmi, našminkane in z nalakiranimi nohti – kratka bile so skrbno urejene in tudi sproščene. Kako drugačna slika se pokaže v njihovih domovih v primerjavi z ulico, kjer so le v črnih burkah. Ob slikanju na roke, tudi našim trem damam, Angelci, Brigiti in Darji, so kazale poročne slike, predstavile otroke in ponudile čaj. Nekaj arabskih besed so naša dekleta že osvojila, tako da so se malo z besedami in malo s kretnjami rok prav živahno sporazumevala. Otroci pa so okrog vseh veselo in sproščeno klepetali, bili nasmejani in umirjeni. Tudi njihove matere so reagirale umirjeno. Šele tako v živo človek vidi, kaj pomeni imeti mamo doma – pri nas v Sloveniji tega

Med potjo proti Hudajdi smo si v strugi malega potoka malce ohladili noge

skoraj ni več videti.

Zvečer sva v funduku z Angelco in še enim avstralskim parom proslavljala »tradicionalno jemensko poročno obletnico«. Angelca je imela ponovno priložnost, da je vstopila v hišo k ženskam, kjer so jo oblekle v njihova oblačila in jo tradicionalno naličile. Bilo je obilo smeha, okrog nje pa so se sukale tako mlade kot starejše ženske, ki so si vzele veliko časa za obleko in ličenje. V hišo, v katero so jo povabili, je vodilo več hodnikov. Bilo je kot v nekakšnem labirintu: v vsakem delu z zapahnenimi vrati jo je prevzela druga ženska, in to vse do velike sobe, opremljene z lepo preprogo in blazinami ob steni. Ker v veliki sobi živi več razširjenih družin, je zanimiv pogled na tri generacije žensk in kopic njihovih malih otrok.

Ko se je Angelca vrnila, sem jo je že čakal oblečen v jemensko tradicionalno oblačilo, z džambijo za pasom in s puško na rami. Ob živi glasbi naju je nekaj domačinov popeljalo v mafraž, kjer je bilo zbranih več gostov: vozniki džipov, sopotniki slavlencev in lastniki

tamkajšnjega domovanja. V vodenih plesnih korakih sva tako midva kot drugi par obkrožila prostor, nakar je sledil ples moških, na katerega pa so bile povabljeni tudi ženske, vendar ne domače, ker po tradiciji te ne smejo biti prisotne. Veseli večer je trajal skoraj do 23. ure. To je res bila prava zabava za najino štiriinštirideseto obletnico poroke.

Zanimiva je življenjska zgodba tamkajšnjega vodiča, ki nas je čez dan spremljal po okolici Manakhe. Ko mu je pri njegovih dvajsetih letih umrl oče, je moral kot najstarejši sin prevzeti skrb za družino. Mladoletni brat mu pomaga služiti denar z igranjem bobna v ansamblu Abdulah Al-Angel, ki nam je igral prav ta večer. V njegovi družini živijo še tri mlajše sestrice in bolehnata mati. On se je poročil pri dvajsetih letih predvsem zato, da njegova žena pomaga njegovi mami oziroma njeni tašči. To je zgodba, o kateri lahko Evropejci samo sanjamo.

V jutranjih urah smo zapustili gorato območje Mana-

Mesto Hudajda in njegova okolica sta umazana in brez arhitekturne ureditve

khe in se spustili po strmi vijugasti cesti vadija, kjer smo si v strugi malega potoka malce ohladili noge. V globoki dolini smo občudovali puščavske rože, nasažene na skalnatih pobočjih. Na nekaterih mestih ob potoku smo srečevali družine, ki so očitno bile na izletu.

Po daljši vožnji smo prispeli v Hudajdo, neurejeno mesto ob Rdečem morju. Ustavili smo se na ribji tržnici, kjer je bila bogata ponudba rib. Nato smo se sprehodili po območju, kjer izdelujejo čolne. Ob obali, kamor dovažajo s čolni ulovljene ribe, smo naleteli na dva večja kupa ulovljenih morskih psov, nekaterih dolgih do 3 m.

Mesto Hudajda in njegova neposredna okolica sta umazana in brez prave arhitekturne ureditve, stare jemenske lepote pa v gradnji hiš skoraj ni videti, le gneča ljudi je velika. Mesto smo kmalu zapustili in zavili proti pokrajini Tihama, kjer v puščavskem delu med sipinami stojijo okrogle kolibe, v katerih prebivajo

Na veliko lovijo morske pse, jih razkosajo in pošiljajo na svetovni trg

temni prebivalci – Afričani, priseljeni predvsem iz Somalije. Med grmovjem in redkim rastlinjem se pasejo kamele.

Proti večeru smo dosegli pusto obalo in nekoliko rjavkasto morje, kalno od mivke. Morska voda nas je malo zbistrila. V večerni svetlobi so zažarele sipine in palme v bližini, kar nas je še posebej prevzelo. Med sipinami in malimi palmami je bil vodnjak, kjer smo si lahko zajeli vodo in se z njo polili po kopanju v morju z rahlo slano vodo. To je bil Al Jab. Doživeli smo lep večer ob Rdečem morju, ob ognju, ki nas je navdihoval. Pridružil se nam je stražar, ki nam je iz vasi prinesel pleten stol. Od obilne večerje nam je ostalo veliko hrane, ki jo je stražar veselo odnesel domačim v bližnjo vas.

Po jutranji kopeli je na obali sledilo prijetno srečanje z vaščani in ribiči. Na njihovo veselje smo kupili od njih nekaj školjk. Zlasti otroci so se razveselili rialov, jemenske denarne valute. Od Rdečega morja je bilo na asfaltirani cesti proti Zabidu precej vožnje tudi po sipinah. Vmes, vse do vadija Rima, smo videli skromne vasesice z okroglimi hišicami.

Tihama je okoli 50 km dolga obalna ravnina, ki se razteza vzdolž Rdečega morja. Vlaga je tu zelo velika,

Večerni zahod sonca ob obali pokrajine Tihama je čudovit

Na obali smo doživeli prijetno srečanje z vaščani in ribiči. Na njihovo veselje smo kupili od njih nekaj školjk

temperature pa v določenem letnem času sežejo čez 50 °C. Življenje se na tej ravnini odvija predvsem na obrobju hribov in v stranskih vadijih, pač tam, kjer je moč najti sladko vodo. Rastlinstvo in živalstvo sta zelo podobna afriškemu, saj je bil kopenski most, ki je povezoval Afriko z Azijo, zalit šele pred približno 10.000 leti. Afriški vpliv se kaže tudi v arhitekturi, načinu oblačenja (žive barve), verovanju in običajih ljudi. V Tihami so hiše nizke, edine višje stavbe so minareti. Hiše so okrogle ali kvadratne z eno sobo in ostro zašiljeno streho. V gradnji uporabljajo trsje, palice iz palmovega lesa, medtem ko stene, v kolikor obstajajo, prekrijejo s tanko plastjo blata.

Ženske so oblečene v pisana oblačila živih barv, imajo rute na glavi in odkrite obraze. Nam so se umikale. Toda ustavili smo se pred domačijo, obdano z vejevjem in trnjem, kjer so ženske proti plačilu dovolile, da smo stopili do njih skozi vejnato ograjo, vendar pa so spodile moške. Ob prihodu ženskega dela so otroci v pozdrav veselo vzklikali. Kuhinja je bila v tej domačiji pod slamnato streho in brez sten, enako dnevni bivalni prostor.

Na jugu Tihame živijo ljudje v okroglih ali kvadratnih hišah z eno sobo in ostro zašiljeno streho

Po daljši vožnji smo prispeli v Zabid, po naše v belo mesto, verjetno tudi zato, ker so vse hiše pobarvane z belo barvo. Izvedeli smo, da je ta kraj najbolj vroč na Arabskem polotoku, o čemer smo se kmalu prepričali. Je tudi eno izmed najstarejših mest, katerega sledovi vodijo v bronasto dobo.

Od devetega do desetega stoletja je bil Zabid prestolnica območja Tihame, pravi razcvet pa je doživel v trinajstem in petnajstem stoletju. Nekoč sta tu živeli plemeni Ašain in Ak, ki sta se med seboj za prevlado večkrat bojevali. Šele ko sta šejka odšla k Mohamedu in sprejela muslimansko vero, so se medsebojni spopadi prenehali. Kasneje so tod vladali kalifi iz dinastije Zaidov. V devetem stoletju je Zabid ustanovil eno izmed prvih univerz na svetu, na kateri se je šolalo okoli 5000 študentov s celotnega muslimanskega sveta. V Tihami je delovalo okrog 200 šol. Zabid je bil center učenosti. Poučevali so muslimansko pravo, slovnico, zgodovino, poezijo in matematiko z algebro.

Ob prihodu v Zabid smo izvedeli, da je ta kraj najbočlj vroč na Arabskem polotoku

Za Zaidi je prišla na oblast dinastija Rosulidi, ki so vladali v celem Jemnu. Državo so vodili okoli 200 let. Ko so zavladali Turki, ki so v šolah učili samo še Koran, je v Zabidu univerza propadla. Pod Turki in drugimi kasnejšimi osvajalci, Egipčani, Italijani in Angleži, je Zabid nazadoval, k čemur je pripomoglo razvijajoče se morsko pristanišče Al-Makha. Sicer pa je bilo na višku svojega razcveta v Zabidu celo sedeminosemdeset mošej.

Mesto Zabid je zgrajeno iz žgane opeke in prevlečeno z belim ometom. Ozke ulice so v njem kot labirinti, v katerem bi se nevodeni tujec hitro izgubil. Med obhodom po mestu smo si ogledali citadelo (trdnjava) iz šestnajstega stoletja in mošejo Iskandar Iyah, ki so jo leta 1533 zgradili Turki in so jo ob našem prihodu še obnavljali, pri tem pa so značilne okraske iz mavca skrbno oblikovali v prvotno obliko. V ozadju te stavbe stojita turška kopel in zapor. Ogledali smo si tudi muzej, kjer razstavljajo ostanke iz predzgodovinske dobe: nagrobne kamne in kamnito orodje.

Ob sprehodu po mestu smo dobili vtis, kot da smo v srednjem veku. Vse hiše in atriji so v Zabidu obdani z visokimi zidanimi ograjami, vidijo pa se tudi pročelja nekaterih nekdanjih palač.

Čaj smo popili v elegantni stari hiši, ki je znana po snemanju filma »Tisoč in ena noč«. Ker nas je vročina ob obhodu mesta precej zdelala, saj je temperatura krepko presegala 40 °C, je bil umik v hladno hišo za nas, predvsem pa za Angelco, ki je tako visoko vročino težko prenašala, v veliko olajšanje.

Zabid je na seznamu Unescove kulturne dediščine, vendar se njegova prepotrebna obnova še ni začela. Mesto je nastlano s polivinilastimi odpadki, vrečkami in plastenkami ter deluje zanemarjeno, le restavracija na obrobju mesta, v katero smo vstopili, je bila urejena in čista ter je imela celo pogrnjene mize.

Zanimiva je bila tudi zgodba našega petindvajsetletnega vodiča o njegovi mami, ki je kupila prstan za nje-govo, torej sinovo nevesto, staro komaj dvanajst let.

Čaj v Zabidu smo popili v elegantni stari hiši, ki je znana po snemanju filma "Tisoč in ena noč"

Poroka je predvidena čez tri leta. Ni kaj, starši imajo tu pri porokah še vedno odločilno vlogo.

Pot iz Zabida smo nadaljevali proti trimilijonskem mestu Taizz. Med potjo smo se ustavili pri oglarjih, ki so v malih kopah žgali oglje kljub izredno visoki zračni vročini. Pri žganju so sodelovale cele družine, zato je bilo tudi veliko otroškega živžava.

Taizz deluje s svojo razprostranostjo prijetno in nič velemestno. Kot betonsko mesto se ponaša z modernimi trgovinami, med katerimi so lepi stari spomeniki iz rasulidskega obdobja. Med njimi je najlepša mošeja Al Ashrafiya, zgrajena v trinajstem stoletju. Ogledali smo si tudi Al Dženat, obnovljeno tretjo najstarejšo mošejo na svetu, postavljeno v letih 628–630, z visokim minaretom in sončno uro. Zanimiv je bil tudi muzej imama Ahmada v nekdanji imamovi palači. V njem so razstavljeni parfumi, nakit, obleke, pohištvo, invalidski stol, filmski projektor s številnimi filmskimi koluti ter celo slika s srečanja Ahmada z jugoslo-

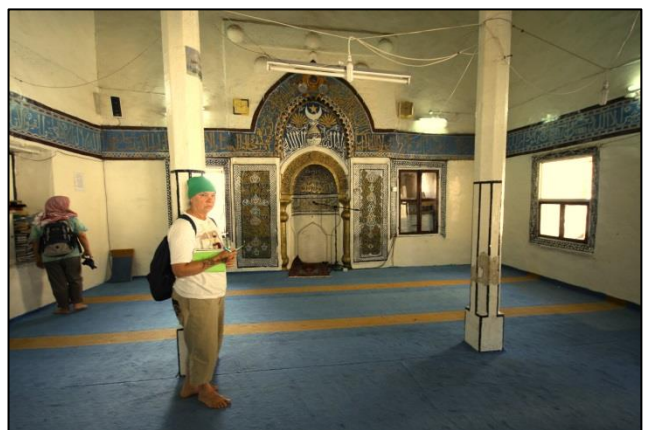
Izredno veliko Čredo kamel smo srečali na poti iz Taizza proti mestu Ibbu

vanskim predsednikom Titom in Jovanko. Sicer pa je muzej podoben ropotarnici; urejenosti lastnine Ahmada še ni opaziti, veliko je v njem tudi prahu. Posebno očarljiva je hribovita Taizzova okolica.

Na poti proti Ibbu smo srečali veliko čredo kamel. Sicer pa je Ibb trgovski center, ki se je v zadnjih dvajsetih letih zelo razširil, šteje pa okrog pol milijona prebivalcev. Stari del mesta je še ohranjen v svoji stari podobi, grajen iz tufa, v gorski arhitekturi hiš z značilnimi trojnimi okroglimi linami nad okni in ozkimi ulicami. Ima tudi univerzo, poimenovano po kraljici Arwa, v ozadju Ibba pa je slikovita Gospodova gora. Zanimiva je tudi mošeja Al Džalalija, ki jo je leta 1773 dal postaviti turški general. Nedaleč stran od mošeje smo naleteli na velik žalni sprevod s krsto vojaka, ki je pred kratkim umrl v prometni nesreči.

Sredi starega Ibba smo si ogledali tudi Art center, v katerem mladi slikarji razstavljajo predvsem portrete ljudi. Islama na njihovih slikah ni zaslediti, saj so obrazi žensk odkriti in imajo dekolteje.

Jeabla, ki smo si jo zatem ogledali, je bila jemenska prestolnica od enajstega do dvanajstega stoletja. Ali as Sulayhi, ki je tu živel, je bil predan islamski veji šiitske ločine. S svojimi predavanji si je nabral toliko privržen-

Mošeja Al Džalalija je dal leta 1773 postaviti turški general

cev, da je sredi enajstega stoletja ustanovil samostojno državo Sulayhidov. Kraljica Arwa je prišla na oblast med Sulayhidovo boleznijo leta 1086 in je vladala dvainpetdeset let, vse do smrti, ko je bila stara dvaindevetdeset let. Med njenim vladanjem je mesto cvetelo in takrat so bili postavljeni temelji mošeje kraljice Arwe. V tej mošeji je tudi njen grob. Vhodna vrata mošeje so stara 800 let, minaret ob njej pa 1000 let. Ob mošeji deluje koranska šola.

Kraljica Arwa je bila modra in izobražena ženska, zaščitnica pisateljev in umetnikov, državni denar pa je porabila za svoje ljudstvo. Gradila je terase za polja, napeljevala vodo za namakanje, gradila hiše itd., zato jo še vedno imenujejo »mala Bilkis«. Napisala je tudi poučno knjigo o rastlinstvu in vodi.

Po Jeabli nas je vodila tamkajšnja Raima (po naše gazela), prikupno dekle z odkritim obrazom, ki nas je povabilo na čaj v svojo družinsko, 750 let staro hišo. Ob

(zasvojen). Sicer pa sta socialni razvoj in solidarnost teh ljudi na visoki ravni. In še to: Raima obvlada pet tujih jezikov.

Pokrajina na območju Jeable in širše okolice je prijetno zelena, saj od marca do septembra tam dežuje skoraj vsak dan.

Ker Taizz leži na približno 1400 m nadmorske višine, je klima prijetna. Po ogledu mošeje Al Ashrafya, zgrajene v trinajstem in dograjene v štirinajstem stoletju, smo se odpeljali na goro Sabir, visoko nekaj več kot 3000 m. Med vzponom, nekoliko nad Taizzom, smo se peljali mimo mogočno utrjene trdnjave Al Kahira, zgrajene v enajstem stoletju, ki je večinoma vzorno obnovljena.

Izredno kakovostna asfaltna cesta nam je omogočila varno vožnjo po veliki strmini gore, hkrati pa je bil z nje čudovit razgled na terase in naselja, razkrojljena po gori Sabir. Najvišji vrh gore, na katerem stoji tudi TV-

Tudi v Jeabli je treba v dnevnik zapisati pomembne dogodke

Kmetje na gori Sabir obdelujejo polja na umetnih terasa

našem prihodu je bila zbrana številna družina. Medtem ko so ženske opravljale svoja hišna dela, so moški žvečili kat, kadili vodno pipo, nekateri tudi cigarete; dedek, ki je kadil vodno pipo, je bil videti najbolj »zadet«

Po ogledu mošeje Al Ashrafya, zgrajene v 13. in dograjene v 14. stol., smo se odpeljali na goro Sabir

stolp, varuje vojska.

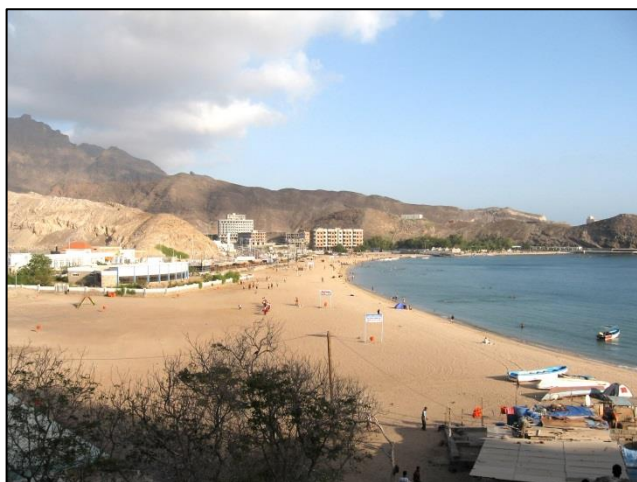
Ob vračanju z gore smo si privoščili približno dveurno hojo. Ker ni bilo primernih stez, smo se peš vračali po cesti. Ko smo prišli do naših džipov, smo si privoščili kosilo v funduku, ki je stal ob cesti. Gospodinja je bila nezakrita in je z nami hitro vzpostavila osebni stik, zato je bil obed še toliko prijetnejši. Treba je omeniti, da je jemenska hrana večinoma resnično dobrega okusa. Ko smo se vrnili z gore Sabir, smo se odpravili na večerni sprehod in manjše nakupovanje po Taizzu, kar nam je obogatilo vtise tistega dne. Angelca nam je zjutraj povedala, da jo je pred svitom zbudil premočan ojačevalec mujezinove molitve, ki je molil večkrat zaporedoma, zatem pa je bila popolna tišina. Jaz s tem zaradi slabšega sluha nisem imel težav. Jemenci ne vstajajo zgodaj; morda jih zbudi preglasna jutranja molitev, vendar nadaljujejo s spanjem.

Ker so v severnem delu Jemna potekali oboroženi spopadi, smo se namesto tja odpeljali v Aden, ki leži ob Indijskem oceanu. Pokrajina je na začetku gorata, sledi

ravnina, pretežno posejana s koruzo, nato pa se vse bolj uveljavlja puščava.

Mesto Aden se nahaja predvsem v mrtvem, deloma tudi že potopljenem vulkanskem kraterju; z ene strani ga obdajajo vulkanske kamenine, z druge pa trden gnajs. V trdnem delu, nekoliko stran od mesta, je soteska s petintridesetimi bazeni, od katerih je trinajst obnovljenih. Sicer pa je Aden predvsem med manjšimi zalivi Indijskega oceana, zaradi česar je znan kot pristaniško mesto, ki leži na skrajnem jugu Arabskega polotoka. Mesto je čisto ter ima staro in novejšo arhitekturo. Angleži so imeli na izgradnjo obstoječega Adena precejšen vpliv.

V Adenu smo se najprej zapeljali do lepe plaže, poimenovane Elephant Bay (Slonov zaliv). Voda je bila kristalno čista, kopalcev pa malo. Pred prihodom do hotela Almer smo si iz daljave ogledali še trdnjavo Sulejmana Veličastnega, zgrajeno v šestnajstem stoletju. Po prihodu v hotel, v katerem smo prenočili, smo opazili vzorno čistočo – poznalo se je, da hotel čistijo ženske, kar je v Jemnu redkost. Tudi vzdušje je bilo v Adenu prijetno, svobodnejše, ni bilo videti ljudi z orožjem in tudi več žensk je bilo z odkritim obrazom. Več ljudi

V Adenu smo se najprej zapeljali do lepe plaže, poimenovane Elephant Bay (Slonov zaliv)

je tudi govorilo angleško.

Iz Adena do Sane, kamor smo odpotovali oziroma, bolje rečeno, se vračali naslednji dan, je sledila celodnevna vožnja s krajšimi postanki. Nekaj dlje smo se zadržali le ob nekaj 10 m visokem vulkanu Damt, ki ima v naravno prerezanem vrhu globoko jezerce. Zaradi izredno strmega pobočja smo se na vulkan povzpeli po kovinski lestvi, ki vodi do naravne police nad jezercem. V neposredni bližini Damta sta še dva manjša vulkana, ki pa nista namenjena ogledom.

Nedaleč stran od vulkana je naravni vrelec Damt, ki služi kot toplice po normah hamama. Za kratek čas

V okoli 10 m visokem vulkanu, z naravno prerezanem vrhu, je temno zeleno jezerce

smo se vsi namočili v njegovi prijetni, ne preveč vroči vodi.

V Sano smo prispeli v mraku. Ponovno smo prenočili v nam že znanem hotelu Hill-Town. Po zajtrku so se Tina, Angelca, Darja in Brigita odpeljale s taksijem v hamam, javno kopalnico, kjer so se med sproščenimi Jemenkami polivale in si mehčale umazanijo s profesionalnim čiščenjem kože. Po vsem tem so se počutile kot prenovljene in sveže po več kot tritedenskem potovanju po Jemnu. Sicer pa hamam ni le kopel, je tudi veselo druženje žensk.

Popoldne smo še pohajkovali po stari Sani. Do polnoči, ko smo se odpeljali na letališče, smo si v hotelu privoščili še krajši spanec. V pogovoru med vožnjo do letališča smo izrazili »obžalovanje«, da nas niso med potjo ugrabili, da bi si vsaj še malo podaljšali bivanje v izredno zanimivi deželi.

Let iz Sane do Istanbula in naprej do letališča na Brniku je potekal nemoteno. Na Brniku smo se sopotniki poslovili in odpravili proti svojim domovom.

Sledi še zadnji pogled na Sano

